

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická Fakulta
Katedra sociologie a andragogiky

Studijní rok 2011/2012

Margita Keková

**Návrh komunitně orientovaného programu v instituci
sociální služby – Domov pro matky a otce v tísní**

Design of Community Oriented Program in Institution of Social Service - Shelter for
Mother and Father in Distress

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem předloženou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a prameny, z kterých jsem vycházela.

V Olomouci dne

.....
vlastnoruční podpis

Chtěla bych tímto poděkovat PhDr. Lucii Smékalové, PhD. za pomoc a podnětné připomínky, které byly cenným zdrojem pro vznik mé práce.

Také bych ráda poděkovala vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blance Mahdalové za přínosné informace, které mi podala a díky kterým mohla předložená magisterská diplomová práce vzniknout.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 KOMUNITNĚ ORIENTO VANÝ PROGRAM.....	9
1.1 Komunita.....	9
1.2 Komunitní práce.....	12
1.3 Komunitní vzdělávání.....	14
1.3.1 Principy komunitního vzdělávání.....	16
1.4 Komunitně orientovaný program.....	17
1.4.1 Proces organizace komunitně orientovaného programu.....	18
1.4.2 Koordinátor komunitně orientovaného programu.....	22
2 POPIS PROSTŘEDÍ.....	24
2.1 Kazuistika Znojmo-Hradiště.....	24
2.1.1 Historie.....	24
2.1.2 Geografické údaje.....	25
2.1.3 Doprava.....	25
2.1.4 Kultura a samospráva.....	26
2.1.5 Zařízení působící v lokalitě Znojmo-Hradiště.....	28
2.2 Domov pro matky a otce v tísní.....	29
2.2.1 Legislativní ukotvení.....	29
2.2.2 Vznik zařízení a jeho historie.....	30
2.2.3 Personální zajištění.....	30
2.2.4 Popis zařízení.....	31
2.2.5 Cílová skupina.....	32
2.2.6 Poslání a cíle.....	32
2.2.7 Poskytované služby.....	32
2.2.8 Volnočasové aktivity a aktivity Domova.....	34
2.2.9 Prezentace a spolupráce s ostatními organizacemi.....	36
3 IDENTIFIKACE A ANALÝZA POTŘEB.....	38
4 NÁVRH KOMUNITNĚ ORIENTO VANÉHO PROGRAMU.....	45
4.1 Organizační tým.....	46
4.2 Formulace problému a potřeb.....	49
4.3 Cíl komunitně orientovaného programu a cílová skupina.....	49
4.4 Spolupracující organizace.....	50
4.5 Časová náročnost.....	51
4.6 Personální náročnost.....	52
4.7 Finanční náročnost.....	54
4.8 Publicita.....	56
4.9 Návrh akcí komunitně orientovaného programu.....	57
ZÁVĚR.....	64
ANOTACE MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	66
POUŽITÉ ZDROJE.....	67
PŘÍLOHY.....	70

ÚVOD

V současnosti v době postmoderny, která je typická růstem individualizace, komunity ve smyslu Durkheimovy mechanické solidarity neexistují. Lidé se více stěhují, složení obyvatel je proměnlivé a čas strávený v místě bydliště je omezen na minimum. Obyvatelé sídlišť se téměř neznají a o navazování sousedských kontaktů v tradičním slova smyslu nelze hovořit.

V postmoderní době náležíme k řadě různým komunitám, které mohou, ale nutně nemusí být vázány na sousedství.¹

Komunita se však může stát a dokonce stává novým prostorem společného života. Není něčím daným, ale neustále se měnícím prostředím lidí a vztahů mezi nimi.²

Právě na komunitu se v předložené magisterské diplomové práci budu zaměřovat. Jak již z názvu práce vyplývá předmětem bude komunitně orientovaný program, resp. jeho návrh. Objektem bude komunita v geograficky vymezeném prostoru Znojmo-Hradiště neboli komuna, se kterou bude pracováno tak, aby mohla splnit i další nejen geografické předpoklady terminologického vymezení pojmu komunita. V rámci této komunity budou pro účely diplomové práce vymezovány dvě subkomunity³, které se v lokalitě Znojmo-Hradiště nacházejí. Jedná se tedy o subkomunitu klientů sociální služby, tj. klienty Domova pro matky a otce v tísní, a subkomunitu obyvatel Znojmo-Hradiště. Uvedené rozlišení na subkomunity se projevuje i v reálném životě vlivem způsobu života, prezentovaných postojů a událostí v lokalitě Znojmo-Hradiště. Dělení na subkomunity je záměrné pro účely odlišení původního obyvatelstva a klientů konkrétní sociální služby. Již zde je patrné, že v rámci jedné lokality, lze rozpoznat komunity mj. na základě způsobů sociálního soužití.

Práce bude vycházet z toho, že komunitně orientovaný program, který je

1 Srov.: POPPLE, K. *Social work and the community : a critical context for practice*. New York: Macmillan. 2008, s. 10.

2 Srov.: KRATOCHVÍLOVÁ, M. *Komunitní knihovny a komunity*. *Týdeník vlády České republiky: Veřejná správa* [online], 2005, č. 39 [cit. 14.12. 2011]

3 Pojem subkomunita v práci nebude explicitně používán. Přesto již v začátku je nutné si uvědomit, že daná komunita, která je vymezována z geografického hlediska, obsahuje dvě komunity, z nichž každá má svá specifika (tj. sociální hledisko).

založený na principu, že rozvojem určitého společenství dojde k dosažení změny v dané struktuře mezilidských vztahů, může do jisté míry zlepšit vzájemné vztahy v komunitě.⁴

Hlavním cílem práce je návrh komunitně orientovaného programu, který se bude skládat z několika akcí. Prostřednictvím komunitně orientovaný program bude umožněna příležitost k interakci obou subkomunit, tj. k otevření subkomunity klientů Domova pro matky a otce v tísní další subkomunitě, a to jsou obyvatelé městské části Znojmo-Hradiště. Komunitně orientovaný program tak může být prostředkem bourání předsudků a do jisté míry prostředkem public relations. Forma i obsah programu se bude měnit vzhledem k tomu, jak se bude měnit osazenstvo Domova pro matky a otce v tísní. Přesto jakýsi rámec komunitně orientovaného programu bude zůstat stejný a neměnný.

Pomocí jednotlivých akcí, které budou součástí komunitně orientovaného programu dojde ke sbližování obou komunit, které se v lokalitě nacházejí, a k odbourání předsudků a stereotypů, které se na daném území vyskytují. Samozřejmě ke sbližování a zvyšování informovanosti nedojde pouhou pasivní účastí členů z komunity na konkrétních akcích, ale už při samotném plánování akcí komunitně orientovaného programu, kdy dojde k aktivizaci jednotlivých členů z komunity.

V samotném úvodu je nutno podotknout, že se geograficky jedná o jednu komunitu, tudíž o komunitu obývající stejnou lokalitu, avšak v kontextu práce bude komunita zpočátku rozdělena na komunity dvě s ohledem na specifika obou skupin. Jedná se na jedné straně o komunitu klientů Domova pro matky a otce v tísní, kde z pohledu sociální práce jsou potřeby uspokojovány a kde pomocí sociální služby dochází k řešení konkrétního sociálního problému spojeného se začleněním klienta do společnosti, a na straně druhé komunita, která se skládá z obyvatel Znojmo-Hradiště a která, přestože přímo spadá pod město Znojmo, je od něj fakticky oddělena. Následně prostřednictvím akcí komunitně orientovaného programu bude umožněno setkávání obou komunit, a tak z pouhého žití vedle sebe může dojít k příležitosti ke spolužití. Komunitně orientovaný program v tomto ohledu není pouhé začleňování lidí do

⁴ Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 110.

společného prostoru, ale do prostoru lidského a kulturního.

Při samotném vytváření návrhu komunitně orientovaného programu budu vycházet z potřeb Domova pro matky a otce v tísní. Vzhledem k tomu, že obyvatelé Znojmo-Hradiště a klienti zařízení jsou dvě nesouměřitelné komunity, jejichž potřeby se v mnohém odlišují, bude zakázka vycházet nejprve od vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové, která mi poskytne veškeré informace o potřebách Domova a možnostech propojení a nalezení vhodného mostu mezi zařízením a obyvateli Znojmo-Hradiště, neboť ona situaci v dané lokalitě zná nejlépe. Současně se s ohledem na předpoklad realizovatelnosti navrženého komunitně orientovaného programu bude analyzovat prostředí dané komunity.

Metodou pro identifikaci potřeb, které budou východiskem při vytváření návrhů akcí komunitně orientovaného programu, bude analýza informací, které mi poskytne vedoucí Domova pro matky a otce v tísní, se kterou budu problematiku komunity konzultovat. Současně bude v práci použit terénní průzkum, díky kterému bude lokalita popsána se všemi specifiky, které k ní náležejí.

Předložená magisterská diplomová práce se bude skládat z několika částí. V první části se zaměřím na vymezení základní terminologie, která je spjatá s pojmem komunitně orientovaný program. Jedná se zejména o pojmy komunita, komunitní práce, komunitní vzdělávání a v neposlední řadě komunitně orientovaný program. Dále bude pojem komunitně orientovaný program rozvíjen a bude v kontextu práce vnímán jako specifický způsob práce s komunitou.

V následujících třech kapitolách se zaměřím na konkrétní komunitu Znojmo-Hradiště podle fází, které si v textu vymežím. Dané prostředí popíši, následně zanalyzuji, abych vymežila potřeby, a na závěr vytvořím návrh akcí komunitně orientovaného programu. Realizace a zhodnocení nebudou vzhledem k časové náročnosti uskutečněny.

Ve druhé kapitole tedy vymežím lokalitu se všemi specifiky. Stejně jako každá komunita i tato má svoje zvláštnosti a svoji problematiku. Právě na ně se v druhé kapitole zaměřím. Součástí kapitoly bude objektivní analýza prostředí podle

vymezených kritérií. Součástí této kapitoly bude taktéž popis Domova pro matky a otce v tísní, neboť toto zařízení je nedílnou součástí dané komunity a právě z potřeb tohoto zařízení bude návrh komunitně orientovaného programu vycházet.

Třetí kapitola bude na základě konzultací s vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blankou Mahdalovou pojednávat o potřebách zařízení a o problematice, která se v dané lokalitě vyskytuje. V této kapitole dojde k identifikaci a analýze potřeb Domova pro matky a otce v tísní.

Čtvrtá část předložené magisterské diplomové práce bude obsahovat návrh komunitně orientovaného programu, který se bude skládat z konkrétních akcí a který bude vycházet z potřeb Domova pro matky a otce v tísní. Tento program bude výstupem předložené magisterské diplomové práce. Návrh komunitně orientovaného programu bude obsahovat všechny prvky, které jsou nedílnou součástí plánování programu.

V poslední části práce, která bude součástí čtvrté kapitoly se v práci zaměřím na následné fáze komunitně orientovaného programu, ve kterých bude nastíněn další možný průběh programu v dané komunitě. Vzhledem k tomu, že práce se na realizaci a následné fáze nezaměřuje, bude se jednat o pouhý nástin.

1 KOMUNITNĚ ORIENTOVANÝ PROGRAM

Na samotném počátku je nutné vymezit základní pojmy, se kterými v předložené magisterské diplomové práci budu pracovat a pomocí kterých vymezím komunitně orientovaný program, který bude hlavní náplní mé práce.

1.1 Komunita

Slovo komunita pochází z latiny, kde *communitas* znamená lidské společenství, společnost, společenský smysl, obec. V anglosaském světě má slovo *community* široký význam a bývá překládáno jako společenství, veřejnost, shoda, družnost, obec, stát.⁵

V současné české i světové literatuře se můžeme setkat s mnoha vymezeními pojmu komunita. Např. v nejběžnějším anglickém Collinsově jazykovém slovníku nacházíme ve spojení s termínem komunita hesel šestnáct. V americké Grolierově multimediální encyklopedii je tento termín ještě daleko frekventovanější. Nalezneme jej zde třináct set šedesát třikrát.⁶

Jedná se o pojem velmi nejednoznačný. Každý autor i každá oblast lidského poznání definici komunity vnímá jinak. Např. z pohledu sociologie můžeme komunitu vnímat jako jednotku se sociální strukturou, která je funkčně integrovaná do širší společnosti, má vlastní kulturní tradice, které jsou často hodnoceny jako způsob života. Za komunitu je považováno více než určitý společný obydlýný prostor. Lidé, kteří tvoří komunitu, sdílejí společné hodnoty, zájmy, dochází mezi nimi k interakcím, spojuje je pocit blízkosti a solidarity, mají tendenci přemýšlet o sobě jako o části skupiny („my“).⁷

Pro potřeby předložené magisterské diplomové práce se rovněž budu držet zejména vymezení komunity, jak jej vnímají čeští autoři v české literatuře.

Podle Kinkora se s pojmem komunita můžeme v praxi setkat v následujících případech.⁸

5 Srov.: KRATOCHVÍLOVÁ, M. Komunitní knihovny a komunity. *Týdeník vlády České republiky: Veřejná správa* [online], 2005, č. 39 [cit. 14.12. 2011]

6 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s.24.

7 Srov.: CALHOUN, C., LIGHT, D., KELLER, S. *Sociology*. 6th edition, United States, 1994, s. 520.

8 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 254.

- občanská komunita – společenství osob, které ve společném prostoru vykonávají každodenní aktivity;
- výcviková komunita – společenství osob, které se zaměřuje na sebepoznání, nácvik dovedností a postojů apod.;
- terapeutická komunita – specifická forma organizace léčebné instituce, která umožňuje otevřenou komunikaci všech členů instituce včetně pacientů a jejich spolurozhodování podílení se na léčbě;
- spirituální komunita – společenství osob, které sdílí podobné myšlenky a ideje a snaží se společně o spirituální rozvoj, někdy i žijí ve společném prostoru.

Komunitu můžeme vnímat jako určité společenství, městskou část, obec — tedy sociální skupinu, která je určena především geograficky.⁹

Jedním z hlavních kritérií ve vnímání komunity v předložené práci bude zprvu kritérium geografické, abych uchopila objekt práce v daném prostoru a mohla tak užít specifika lokality jako nástroje pro další práci. K tomuto kritériu budou následně přidána kritéria další, která vymezení komunity budou dále rozvíjet. Geograficky tedy bude komunita vnímána jako soubor lidí, kteří sdílejí stejný prostor, jak je vnímají definice výše uvedené, přesto v kontextu komunitně orientovaného programu, jehož návrh bude vytvářen a bude také výsledkem magisterské diplomové práce, bude na vymezení komunity nazíráno z následujících pohledů, které berou v potaz sociální vazby a vzájemné vztahy mezi členy komunity.

Komunita je tedy jakékoliv vnímání společného „dobra“, které může být mezi občany vytvořeno. Komunita je něco, čeho se dá dosáhnout úsilím občanů, ne něco nutně daného např. geografickými podmínkami. Komunita není statická, mění se výsledkem zkušeností nebo cíleným úsilím. Může se dokonce měnit na základě problémů, kterým jsou občané osloveni.¹⁰

Z pohledu předložené práce bude tedy na komunitu nahlíženo jako na společenství, které jde za geografické vymezení a které komunitu rozvíjí a dává ji jistou

9 Srov.: Komunitky – Informační bulletin o komunitním vzdělávání, leden 2006. Dostupné na WWW: <http://www.komunitnivzdelavani.cz/upload/leden_bulletinkomunitky.pdf>, [cit. 30.12. 2011].

10 Srov.: MATTESSICH, P., MONSEY, B., ROY, C. Community Building: What Makes It Work. Saint Paul: Amherst H. Wilder Foundation, 1997, s.57.

přidanou hodnotu.

Komunita je totiž místo, kde člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.¹¹

Souhrnně Hartl ve své knize „*Komunita občanská komunita terapeutická* vymezuje komunitu takto: *Komunita je místo, kde člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.*“¹²

V práci budu z vymezení komunity z geografického hlediska vycházet pouze z pohledu vymezení daného prostoru a jeho specifík. Naopak pro účely práce bude na komunitu zejména pohlíženo jako na společný prostor, kde je obyvatelům umožněno setkávání a kde prostřednictvím humanizace a kultivace dochází k vytváření vztahů mezi jednotlivými členy. Právě toto vymezení vnímám jako zásadní pro vytvoření návrhu komunitně orientovaného programu, který je hlavním cílem magisterské diplomové práce.

Na závěr vymezování pojmu komunita, bych ráda uvedla pohled Poppla¹³, který komunitu vnímá následujícím způsobem, který je mi v kontextu předložené práce velmi blízký. Komunita podle Poppla je prostor, ve kterém lidé žijí v harmonii, kde existuje smysl pro přátelství. V komunitě je ve velké míře zastoupen pluralismus, smysl pro solidaritu a sdílení zájmů. Sám autor toto vymezení vnímá jako idealizované a do jisté míry nedosažitelné, přesto je to podle jeho slov jakási touha, která nás pohání dál ve snaze dosáhnout tohoto stavu a zajistit ho nám i našim blízkým. Právě k této vizi komunity se pomocí komunitně orientovaného programu budu snažit přiblížit.

Nyní, když jsem vymezila základní pojem, který je pro předloženou magisterskou práci zásadní, bych se zaměřila na možnosti práce s komunitou, které zahrnují komunitní práci, komunitní vzdělávání a komunitně orientovaný program.

11 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 35.

12 HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 24.

13 Srov.: POPPLE, K. *Social work and the community: a critical context for practice*. New York: Macmillan. 2008, s. 9.

1.2 Komunitní práce

Vzhledem k tomu, že s pojmem komunita, který jsem vymezila výše, pracuje komunitní práce, na tento termín se v následujících odstavcích zaměřím a uvedu definice z různých perspektiv, ze kterých můžeme na tento pojem nahlížet.

Na samotný úvod této podkapitoly nejdříve uvedu stručnou světovou a českou historii daného pojmu a následně uvedu několik vymezení termínu komunitní práce, jak jej vnímají různí autoři.

V zahraničí se za období vzniku komunitní práce považuje druhá polovina 19. století spojená s obdobím rozpadu komunit v důsledku industrializace a urbanizace. Oblastí prvotního rozvoje komunitní práce je zejména Velká Británie a USA. Typické pro činnost prvních organizací pracujících formou komunitní práce je činnost dobrovolníků, kteří se snažili působit na své klienty (chudé, nezaměstnané nebo jinak postižené rodiny) a podporovali je v jejich soběstačnosti. Koncem 19. století vznikají komunitní centra a v průběhu 20. století se rozvíjí komunity a vzniklá komunitní centra. Stejně jako ve 20. století docházelo ke změnám ve společnosti, nastala změna v zaměření pozornosti komunitní práce na nově vzniklé problémy. Od začleňování okrajových skupin do společnosti k dnešnímu trendu podporovat obyvatele komunity k participaci na řešení problémů v různých oblastech života.¹⁴

V České republice o historii komunitní práce můžeme hovořit obtížně. Zájmové spolky, které u nás existovaly již od 19. století a jež bychom velmi okrajově mohly zahrnout do oblastí komunitní práce, nebyly primárně založeny za účelem vyvolání nějaké sociální změny v komunitě. Z ideologických důvodů se u nás komunitní práce v pravém slova smyslu rozvíjí až od 90. let 20. století. Dochází k rozvoji nestátních neziskových organizací, které využívají principy komunitní práce a současně se do komunit začínají více zapojovat instituce státní správy.¹⁵

Nyní již k samotnému vymezení termínu komunitní práce. Podle Younghusonové se komunitní práce zaměřuje zejména na pomoc lidem v rámci místní

14 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 255-257.

15 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 257.

komunity, snaží se určit jejich sociální potřeby, zvážit nejúčinnější způsoby jejich naplnění a začít na nich pracovat do té míry, jak to umožňují zdroje, které mají k dispozici.¹⁶

Novotná a Schimmerlingová definují komunitní práci následovně: „...*pomáhá lidem v konkrétních životních situacích v určitém územním celku, bez ohledu na to, zda jde o jednotlivce, skupinu nebo celou komunitu. Respektuje biologické, etnické, psychologické, kulturní, sociální, ekonomické a ekologické potřeby obyvatel komunity.*“¹⁷

Kinkor ke komunitní práci přistupuje následujícím způsobem: „*Komunitní práce je metoda směřující k vyvolání a podporování změny v rámci místního společenství.*“ Kromě jiného je znakem komunitní práce podle výše zmíněného autora „*řešení problémů a navozování změny v místním společenství a rozšiřování možností lidí ovlivnit to, co se s nimi děje.*“¹⁸

Na tomto místě bych ráda podotkla, že ačkoliv má komunitní práce jako součást sociální práce dlouhou historii a obě, jak sociální práce, tak práce komunitní, se obracejí na obvyklé problémy a sdílí stejná témata, nebudu komunitní práci, kterou v rámci práce vymezuji a k jejímuž pojetí se budu přiklánět, pojímat jako striktní součást sociální práce.

Jsem si samozřejmě vědoma skutečnosti, že komunitní práce je nedílnou součástí sociální práce a je jednou z metod práce s klienty. Přesto v předložené magisterské diplomové práci budu komunitní práci pojímat v odlišném kontextu, než-li ji vnímá sociální práce. Ve svém stanovisku, že komunitní práci nemusíme nutně pojímat jako striktní součást sociální práce, se opírám o Beneše, který ve své knize *Andragogika: filozofie-věda* uvádí, že Ten Have rozlišuje různá pole andragogické praxe. Jedná se o sociální práci, vzdělávání dospělých, personální management a organizaci komunitního života. Právě v této organizaci komunitního života vidím mnou pojímanou komunitní práci.¹⁹

16 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 27

17 NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992, s. 87

18 KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 254.

19 Srov.: BENEŠ, M. *Andragogika: filozofie-věda*. 1. vyd. Praha: Europlex, 2001, s. 39-40.

Pro potřeby předložené magisterské diplomové práce se nejvíce budu přiklánět k vymezení komunitní práce, jak je vnímá Hartl v knize *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Hartl na komunitní práci nahlíží jako na metodu zvládnutí sociální změny, která má nejčastěji za cíl ovlivňování sociálních změn v určité lokalitě nebo organizaci utvářením žádoucích vztahů mezi skupinami existujícími v dané komunitě, a to nejlépe tak, aby sami členové této komunity tyto změny žádali a uskutečňovali.²⁰

Smyslem komunitní práce, který je v kontextu předložené práce zásadní, je zvyšování tolerance, dobrého sousedství a sociální odpovědnosti a zejména snižování intolerance, předsudků a strachu.²¹

Důležité také je podotknout, že komunitní práce je metoda velmi univerzální a lze jí tedy řešit místní problémy v oblasti sociálních služeb a zdravotní péče, etnického napětí, vzdělávání, ale i sousedských vztahů. Komunitní práce je také velmi variabilní – každá situace vyžaduje odlišné řešení, které je do velké míry nepřenositelné do jiných situací.²²

Poté, co jsem vymezila komunitní práci, jak ji pojmají různí autoři a jak ji v kontextu předložené magisterské diplomové práce chápu já, přesunula bych se k dalšímu pojmu, u kterého již z názvu vyplývá, že taktéž s komunitou pracuje. Jedná se o pojem komunitní vzdělávání. Vzhledem k tomu, že Popple chápe komunitní vzdělávání jako jeden z osmi modelů komunitní práce²³, se na tento termín v následujících odstavcích zaměřím.

1.3 Komunitní vzdělávání

Dalším nedílnou součástí práce s komunitou je tedy komunitní vzdělávání, které v následujících odstavcích popíši a na které bude opět nazíráno z několika úhlů pohledu. Součástí této podkapitoly budou i principy, na kterých je komunitní vzdělávání

20 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 68

21 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 71.

22 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 255.

23 Srov.: POPPLE, K. *Social work and the community: a critical context for practice*. New York: Macmillan. 2008, s. 6.

postaveno.

Hartl ve své knize uvádí několik definic komunitního vzdělávání podle světových autorů. Armstrong vnímá komunitní vzdělávání jako činnost, která se zaměřuje na občany, kteří dobře znají komunitu a její problémy, skutečné, ale i možné. Další definice, jak ji uvádí Midwinter, vnímá komunitní vzdělávání jako komunitní vývoj. Jde spíše o sociální než o akademickou koncepci vzdělávání.²⁴

V tomto okamžiku je nutno podotknout, že na komunitní vzdělávání skutečně nesmíme pohlížet jako na vzdělávání školského typu, ale jako na vzdělávání, u kterého je záměrem snaha dát lidem popud k tomu, aby si přáli změnu, a také jim ukázat a naučit je, jak jí dosáhnout.²⁵

V tomto okamžiku by bylo vhodné uvést, že se komunitní vzdělávání ve své humanizaci a sociálním ovlivňování blíží pojetí andragogiky a její animaci dospělého člověka. Animace představuje oduševňování, nikdy nekončící humanizaci člověka je v tomto pojetí andragogiky vztažena na enkulturaci, socializaci, resocializaci a edukaci. Animace tak stimuluje mentální, fyzický a emocionální život lidí a podporuje rozšiřování jejich zkušeností, vysoký stupeň seberealizace a sebevyjádření.²⁶ Z tohoto hlediska vnímám překrývání obsahu výše vymezeného komunitního vzdělávání a andragogiky v pojetí animace dospělého člověka.

Komunitní vzdělávání zahrnuje programy, jejichž cílem je rozvoj určitého společenství (vzdělávacího střediska, kulturního domu, podniku, instituce, sídliště, městské čtvrti) dosažením změny v určité struktuře mezilidských vztahů prostřednictvím vzdělávání členů celého systému.²⁷

Komunitní vzdělávání může fungovat na školách, v komunitních centrech, ale i v mateřských školkách, domovech důchodců či v městské knihovně.²⁸

Komunitní centra, komunitní školy a komunitní knihovny se nejčastěji podílí na komunitní vzdělávání a zejména ve světě mají svou historii, přesto ani neziskové

24 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 110.

25 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 110.

26 Srov.: BARTOŇKOVÁ, H. *Foucaultovo andragogické kyvadlo*. 1. vyd. Praha: MJF, 2004, s. 178-179.

27 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 110.

28 Srov.: MURPHY, K., NOVÁK, T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*, 2005, s. 9.

organizace a jejich sociální služby nemusejí zůstat pozadu. Předložená magisterská diplomová práce toho může být důkazem. Komunitní vzdělávání má široké uplatnění a rozsah, a tak omezování se na tradiční organizace by bylo krátkozraké.

Na význam pojmu komunitní vzdělávání může být pohlíženo v několika kontextech, jako:²⁹

- vzdělávání členů komunity, kteří se tímto připravují na aktivní práci v komunitě, kterou účinně ovlivňují řešení problémů v komunitě, podílejí se na organizování různých aktivit, pomáhají ostatním členům komunity s vyřizováním jejich záležitostí, jsou spolupracovníky nebo přímo komunitními pracovníky, aktivisty;
- vzdělávání celé komunity, např. vzdělávací kampaně nebo osvětové akce za využití všech dostupných komunikačních prostředků (letáků, tisku, rozhlasu, místní televize, informačních tabulí, případně komunitních pracovníků, kteří přímo oslovují obyvatele lokality);
- přípravu komunitních pracovníků, kteří navštěvují akreditované kurzy a připravují se tak na konkrétní typ práce s komunitou, jejíž vykonávání je absolvováním daného kurzu podmíněno;
- získávání znalostí, postojů, dovedností a zkušeností, které jsou spjaté s životem v komunitě a jeho specifiky;
- procesy učení, které probíhají v rámci komunitních akcí, kampaní a projektů, při kterých dochází k individuaci (jedinec si prostřednictvím komunitních aktivit vyhraňuje svoje postoje a názory) a integraci (jedinec se včleňuje do života komunity, přebírá za své její potřeby a zájmy).

1.3.1 Principy komunitního vzdělávání

Nyní bych se zaměřila na principy komunitního vzdělávání, jak je vnímá Vik v *Plánu rozvoje komunitního vzdělávání*. Komunitní vzdělávání je dle Vika založeno na následujících třech základních principech:³⁰

29 Srov.: LORENZOVÁ, J. Komunitní vzdělávání a komunitní škola. In KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, B. *Člověk - prostředí - výchova : k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, s.137-138.

30 Srov.: VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola,o.p.s., 2004, s. 3.

Prvním je celoživotní učení, což znamená, že učení chápeme jako celoživotní proces. V rámci komunitního vzdělávání se zasazujeme o poskytování formálních a neformálních učebních příležitostí pro všechny členy komunity. Tyto příležitosti jsou nabízeny na základě potřeb dané komunity.

Druhým principem je aktivní zapojení komunity. Při zavádění této filozofie vzdělávání podporujeme smysl pro občanskou zodpovědnost, poskytujeme příležitosti pro vedení jednotlivých aktivit pro členy komunity a povzbuzujeme demokratické procesy při místním rozhodování. Do rozhodování zapojujeme různé skupiny populace, a to ve všech aspektech života komunity.

Třetím základním principem je efektivní využívání zdrojů. Při aktivitách propagujeme efektivní využívání fyzických, finančních i lidských zdrojů, které má komunita k dispozici a zároveň o omezování zdvojení služeb pomocí podpory vzájemné spolupráce místních organizací.

Komunitní vzdělávání, jak již jsem výše uvedla, může fungovat na školách, v komunitních centrech, ale i v mateřských školkách, domovech důchodců či v městské knihovně. Dlouhodobým cílem každé takové organizace je napomáhat rozvoji místní komunity.³¹

Programy, které v rámci komunitního vzdělávání nabízíme jsou širokým spektrem vzdělávacích, rekreačních, zdravotních, sociálních či rekvalifikačních programů určených pro občany jakéhokoliv věku.³²

Nyní bych se ráda přesunula k pojmu komunitně orientovaný program, protože podle uvedených tvrzení se domnívám, že právě komunitně orientovaný program slouží k realizaci komunitního vzdělávání.

1.4 Komunitně orientovaný program

Pro potřeby předložené magisterské diplomové práce bude komunitně orientovaný program vnímán v podobě komunitního projektu. V literatuře se můžeme častěji setkat s pojmem komunitní projekt, než komunitně orientovaný program. Někteří

31 Srov.: VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola, o.p.s., 2004, s. 3.

32 Srov.: VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola, o.p.s., 2004, s. 3.

autoři tedy hovoří o komunitním projektu. Na komunitně orientovaný program můžeme nahlížet jako na určitý projekt, který by měl splňovat dané náležitosti. Jedná se tak o projekt orientovaný na určitou komunitu. Komunitně orientovaný program z tohoto důvodu vnímám stejně jako autoři, kteří v literatuře mluví o komunitním projektu. A proto pod pojmem komunitně orientovaný program budu uvádět ty charakteristiky, které autoři uvádějí pod názvem komunitní projekt.

Taktéž je potřeba uvědomit si, že neexistuje jednotný vzor nebo návod na to, jak postupovat při realizaci komunitně orientovaného programu. Na každém místě vzniká neopakovatelná situace, týká se odlišných cílových skupin s různými potřebami.³³

„Komunitně orientovaný program je konkrétní plán komunitních aktivit a činností s jasným směřováním i cílem; obsahuje soubor technologických postupů i zdrojů, které jsou použity při dosahování stanoveného cíle. Hlavním cílem komunitních projektů je rozvoj určité komunity.“³⁴

„Dobrý komunitně orientovaný program vykazuje tyto znaky:³⁵

- *rozvíjí zájem a zájem lidí (jeho idea se rodí v otevřeném procesu, projekt dává příležitost lidem podílet se na veřejných věcech, dělat věci tak, jak je cítí a jak je považují za potřebné, projekt pomáhá proti lhostejnosti, posiluje účastníky projektu),*
- *otvírá lidem a skupinám nové rozměry (pomáhá překonávat černobílé vidění problémů, dává lidem příležitost učit se ze svých chyb i od sebe navzájem),*
- *posiluje a pomáhá uvést věci do pohybu (odkryvá a využívá existující potenciál komunity, pomáhá formulovat priority zájmu komunity, prvky projektu mohou být znovu použity i v jiných případech),*
- *je dobře prezentován a připraven (představuje veřejnosti všechny zúčastněné skupiny, vychází ze znalosti místních partnerů, má realizační plán, který*

33 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 267.

34 SKIP, Komunitní knihovna. Dostupné z WWW: <<http://skip.nkp.cz/akcKom.htm#pro>>, [cit. 27.12. 2011].

35 SKIP, Komunitní knihovna. Dostupné z WWW: <<http://skip.nkp.cz/akcKom.htm#pro>>, [cit. 27.12. 2011].

zahrnuje jednotlivé kroky).“

1.4.1 Proces organizace komunitně orientovaného programu

Při realizaci komunitně orientovaného programu je nutné postupovat systematicky podle předem určeného plánu, který by měl obsahovat několik fází, které určují směr práce v konkrétní komunitě. Opět je nutné podotknout, že práce v rámci každé komunity je velmi specifická činnost, a tak je proces organizace velmi variabilní a každá situace si žádá své vlastní řešení, které je nepřenositelné do jiných komunit. Vzhledem k tomu, že se v literatuře pro komunitně orientovaný program neseťkáváme s vymezením fází, které bychom při práci mohli použít, vytvořila jsem pro potřeby předložené magisterské diplomové práce proces organizace komunitně orientovaného programu, který si bere inspiraci ve fázích komunitní práce. Vzhledem k tomu, že jsem v práci komunitně orientovaný program vymezovala v souvislosti s komunitním vzděláváním a komunitní vzdělávání dále v souvislosti s komunitní prací, mám za to, že je tato analogie fází komunitní práce a komunitně orientovaného programu v rámci teorie přípustná.

Pro vytvoření procesu organizace komunitně orientovaného programu jsem vycházela ze dvou autorů, konkrétně z Kinkora³⁶ a Hartla³⁷. Následující fáze jsou tedy jistou syntézou přístupů obou výše uvedených autorů.

1. **Určení a poznání lokality** – zpočátku je nutné definovat si hranice své lokality, tj. kde končí a kde začínají přilehlé oblasti města. Jaká komunita v lokalitě existuje a jaké obyvatelstvo danou komunitu tvoří. Taktéž je dobré snažit se pokud možno udržet zvládnutelnou velikost lokality, a tak si nebrat příliš velké sousto, které by bylo nezvládnutelné. Literatura uvádí, že by se mělo jednat o lokalitu čítající okolo 500 lidí. Poznání lokality je jakési procházení daného prostředí s otevřenými očima, poohlížení se po vůdcích, po lidech, kteří jsou zvláště otevření, upřímní a mají na problémy lokality vyhraněný názor. Tuto fázi vnímám jako neutrální nasávání atmosféry konkrétní lokality bez hodnocení a bez snahy o analýzu. O analýzu se snaží až další fáze, kterou jsem nazvala zjišťování a analýza potřeb.

36 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 262-266.

37 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 73-77.

2. **Identifikace a analýza potřeb** – další fází, o které v procesu organizace komunitně orientovaného programu můžeme hovořit je identifikování a analýza potřeb. Během této fáze dochází k identifikování potřeb v místní komunitě. Tímto se snižuje riziko, že aktivisté, kteří se snaží o změnu v místní komunitě, se budou zabývat problémem, který vidí především oni sami bez ohledu na to, jak problémy vnímají ostatní příslušníci komunity. Při identifikování potřeb můžeme různé metody, které nám pomohou odhalit problém dané komunity. Jedná se např. o SWOT analýzu, při které se popisuje konkrétní lokalita z hlediska čtyř základních charakteristik (přednosti, nedostatky, hrozby, příležitosti). Další metody můžeme rozdělit podle toho, zda dochází k zapojení spíše expertů a vůdců komunity, nebo spíše běžného obyvatelstva. Pro komplexní zachycení problematiky komunity je ideální kombinovat oba přístupy. Při vyhodnocování informací, které získáme buď od vůdců komunity nebo obyvatelstva, je důležité dobře popsat výsledek procesu, tedy problém. „Dobrý problém“ je specifický a konkrétní, vyřešitelný v krátkém časovém horizontu. Lidé v lokalitě problém berou za svůj a jsou schopni se angažovat a zmobilizovat k řešení. Při definování problému se daří identifikovat klíčovou osobu, která má podstatný vliv na vyřešení problému a která je dostupná. Poté, co je problém definován proces organizování komunitně orientovaného programu přechází do fáze plánování.

3. **Plánování** – na samotný začátek popisu této fáze bych ráda uvedla, co plán komunitně orientovaného programu obsahuje. Dobrý program obsahuje informace o realizátorovi programu, formulaci problému nebo potřeb, cíle programu, cílovou skupinu, popis programu, spolupracující organizace a dále způsob vyhodnocení a dokumentování a v neposlední řadě rozpočet.

Při plánování realizátoři komunitně orientovaného programu formulují cíl procesu, prostředky vedoucí ke změně, odhadují časovou, finanční a personální náročnost celého procesu, zajišťují další nezbytné předpoklady pro úspěšnost celého procesu a vytvářejí podrobný plán způsobů dosažení cílů a perspektiv. Během této fáze dochází k plánování konkrétních akcí, které jsou následně realizovány v praxi. Při plánování programu je nutné zmobilizovat obyvatele dané komunity, kteří se tak zapojí do řešení svých vlastních problémů. Současně je nutné personálně zajistit činnosti, jako je řízení, plánování, publicita, účetnictví atd. Tedy personálně zajistit všechny oblasti,

kteří budou v rámci další fáze procesu organizování realizováni.

4. **Realizace** – v této fázi je velmi důležitá komunikace mezi realizačním týmem a občany, podnikateli v komunitě, představiteli veřejné správy a ostatními subjekty komunity. Pozornost je nutné věnovat vztahu s veřejností, neboť dobré vztahy rozhodují o úspěchu celé akce, a propagaci, protože dobře zacílená propagace přináší obvykle do programu další finanční prostředky a získává občany jako dobrovolníky. Mobilizují se tedy místní finanční i lidské zdroje. Pro zajištění dobré informovanosti o plánech a výsledcích akcí je nutné využít všechny dostupné možnosti. Jedná se o distribuci letáčků, zapojení novin, místního rozhlasu nebo využití internetu.

V této fázi je potřeba se ptát na to, jak nyní prováděná činnost bude financována za rok, za dva a kdo ji bude dělat.

5. **Vyhodnocení** – v této fázi se nejedná o žádné „objektivní zhodnocení“, ale o přidání nějaké hodnoty ke zkoumanému jevu, protože nutnou podmínkou pro další pokračování programu je opětovné mapování a analýza potřeb. Program lze vyhodnotit např. pomocí dotazníků a průzkumů mínění, návštěvou a pozorováním na místě realizace komunitně orientovaného programu nebo diskuzí s lidmi, kteří se programu účastní.

Výše popsanými fázemi je při vytváření komunitně orientovaného programu nutné projít, resp. je nutné si fáze předem naplánovat a rozvrhnout. V následujícím textu, kdy se přesunu z teoretické části na část praktickou a kdy budu hovořit již o konkrétní komunitě, se právě mnou vymezených fází budu držet. Ve druhé kapitole předložené magisterské diplomové práci se zaměřím na objektivní vymezení lokality bez jakéhokoliv pozitivního či negativního hodnocení. V další kapitole se již přesunu k analýze potřeb dané komunity, kdy budu zejména vycházet z potřeb zařízení, tj. Domova pro matky a otce v tísni. Čtvrtá kapitola bude zaměřena na návrh akcí komunitně orientovaného programu. Plán bude obsahovat všechny náležitosti, které mají být součástí dobrého programu.

Nyní, když jsem popsala fáze procesu organizování komunitně orientovaného programu a nastínila další směřování předložené práce, bych se ráda ve stručnosti zaměřila na koordinátora komunitně orientovaného programu, protože napsat

a realizovat dobrý komunitně orientovaný program není jednoduché a jeho tvůrce potřebuje mít znalosti z mnoha různých oblastí činností.

Práce v komunitě tedy klade velké nároky na koordinátora, který musí vycházet z konkrétního prostředí, konkrétních problémů a zejména z konkrétního složení dané komunity. Komunitního pracovníka jsem ve stručnosti pospala níže a uvedla jeho základní poslání.

1.4.2 Koordinátor komunitně orientovaného programu

Nyní bych se zaměřila na vymezení koordinátora, který je při práci s komunitou zásadní a který ve velké míře ovlivňuje průběh a konečnou podobu komunitního vzdělávání, potažmo komunitně orientovanému programu, který se bude skládat z několika akcí.

„Posláním koordinátora komunitně orientovaného programu je odhalení sociálních priorit a potřeb dané komunity a povzbuzování obyvatel k tomu, aby poznali své vlastní problémy a pokusili se je zvládnout s pomocí dostupných služeb.“³⁸

U koordinátora jsou výhodou znalosti z filozofie, sociologie, psychologie, sociální práce, sociální politiky a ekonomie. Měl by být před komunitou napřed (přicházet s novými vizemi a nápady), současně by měl být v neustálém kontaktu s komunitou a neměl by ji přestat naslouchat. Posláním koordinátora je nejenom nalezení sociálních priorit a dalších významných potřeb dané komunity, povzbuzování obyvatel k tomu, aby poznali své problémy a pokusili se ke zvládnout s pomocí dostupných služeb. Další oblastí práce koordinátora v komunitě je také informování různých skupin obyvatel o možnostech řešení a, z mého pohledu nejdůležitější a pro předloženou magisterskou diplomovou práci nejzásadnější, povzbuzování k diskusím o problémech a k pořádání akcí komunitně orientovaného programu zaměřených na odstranění problému.³⁹

V neposlední řadě je nutné si uvědomit, že koordinátor je sám produktem určité subkultury, jejíž hodnotový systém se může lišit od toho, který platí v komunitě, v níž

38 HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 119.

39 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 266-267.

pracuje.⁴⁰

Nyní, poté, co jsem teoreticky ukotvila problematiku komunitně orientovaného programu a objasnila pojmy, které se s tímto termínem pojí, se přesunu k praktické části předložené magisterské diplomové práce. Podle výše uvedených fází budu ve vybrané lokalitě postupovat. Konkrétní prostředí popíši, následně zanalyzuji, abych vymezila potřeby, a na závěr vytvořím návrh komunitně orientovaného programu, který se bude skládat z několika akcí. Realizace a zhodnocení nebudou vzhledem k časové náročnosti uskutečněny.

40 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 118.

2 POPIS PROSTŘEDÍ

Poté, co jsem vymezila základní terminologii bych se již zaměřila na konkrétní komunitu, která bude objektem předložené magisterské práce. K pochopení dané lokality a následné analýze potřeb je nejdříve nutné komunitu poznat a seznámit se se všemi specifiky, které jsou pro vybrané prostředí typické. Nejdříve se zaměřím na popis lokality a následně na zařízení, které se na území Znojmo-Hradiště nachází. Konkrétně se jedná o Domov pro matky a otce v tísní.

2.1 Kazuistika Znojmo-Hradiště

Popis lokality Znojmo-Hradiště vychází z terénní práce, kterou jsem na vymezeném území realizovala. Vzhledem k tomu, že ve Znojmo-Hradiště nebydlím, mohla jsem lokalitu zmapovat objektivně jako nezainteresovaný pozorovatel. K šetření na tomto území jsem tedy přistupovala, jak jsem již uvedla při popisu jednotlivých fází procesu organizace komunitně orientovaného programu, jako k neutrálnímu „nasávání“ atmosféry konkrétní lokality bez hodnocení a bez snahy o analýzu.

Pro vymezení území je nutné určit si kritéria, podle kterých bude posuzována. Při popisu dané lokality, kterou budu v následujících odstavcích vymezovat, jsem postupovala podle těchto následujících kritérií. Jedná se o historie, geografické údaje, dopravu, kulturu a samosprávu a zařízení působící v lokalitě Znojmo-Hradiště.

2.1.1 Historie

Nejdříve bych se ve stručnosti zmínila o historii Hradiště, neboť právě svojí historií je tato lokalita významná a realizují se zde archeologické výzkumy a archeologická praktika studentů Masarykovy univerzity v Brně.

Starobylá osada Hradiště, která ve velkomoravském období byla důležitým opěrným bodem jihozápadní Moravy, leží na severozápadním okraji města Znojma v přírodním rámci Chráněné krajinné oblasti Podyjí a první zmínky o osídlení jsou datovány od 8. stol. Je to jedno z nejvýznamnějších velkomoravských center. Znojmo-Hradiště je známé zejména svou historií a svými archeologickými nalezišti. Nedávno

zde byly objeveny dva zděné velkomoravské kostely a soudobá pohřebiště s bohatě vybavenými hroby. Nejvýznamnější památkou je římskokatolický kostel sv. Hypolita, který je postavený na základech rotundy pravděpodobně z 9. stol.⁴¹

Znojmo-Hradiště je původně samostatná obec (městečko). Od roku 1920 se z osady stala součást města Znojma.⁴²

2.1.2 Geografické údaje

Na samotný úvod, dříve než budu lokalitu charakterizovat, bych ráda uvedla, že Znojmo-Hradiště i přes svou nevýhodnou polohu a geografickou odloučenost od města není městskou částí, ale jedná se o součást Znojma. Z tohoto důvodu jsem při vymezování prostředí nemohla uvést počet obyvatel, a tím pádem ani věkové nebo genderové rozdělení populace. Tyto informace mi bohužel nemohla sdělit ani pracovnice Městského úřadu odboru správního, která má na starosti evidenci obyvatelstva.

Hradiště se rozkládá na 8,04 km² v nadmořské výšce 332 m.n.m. a od města je odděleno údolím Gránického potoka. Její jižní svahy se strmě sklánějí k řece Dyji, dnes nad vodní nádrž Znojmo a na jihozápadě do údolí Pivovarského potoka. Tato část města leží 115 m nad hladinou řeky Dyje, která Hradiště odděluje od Znojma.⁴³

Osada je pouze od severozápadu otevřena do mírně zvlněného terénu a tedy poměrně dobře přístupná. Z tohoto směru se však dostaneme jenom do okolní krajiny. Přístup po silnici je možný pouze od západu přes obec Mašovice, která je vzdálená 5,1 km. Další možnost přístupu je po hlavní silnici do Znojma, které je vzdáleno 4,4 km.

2.1.3 Doprava

Vzhledem ke své poloze je tedy Hradiště ze Znojma nejrychleji přístupné pouze autem či autobusem, kdy cesta zabere přibližně 10 minut. Díky svému členitému terénu je mnoho obyvatel této části Znojma odkázáno právě na zmíněný druh dopravy.

41 Srov.: Znojmo-Hradiště - oficiální stránky archeologického výzkumu ve Znojmě-Hradišti. Dostupné na WWW: <<http://znojmo-hradiste.wz.cz/pamatky.html>>, [cit. 29.12. 2011].

42 Srov.: ČAREK, J. *Městské znaky v českých zemích*. Praha:Academia, 1985, s. 426.

43 Srov.: Územně identifikační registr ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.uir.cz/katastralni-uzemi/79342/Znojmo-Hradiste>>, [cit. 28.1. 2012].

Autobusová doprava na Hradiště je zajišťována městskou hromadnou dopravou, která do této části Znojma zajíždí v téměř pravidelných hodinových intervalech. O pracovních dnech první spoj z Hradiště vyjíždí v 4:48. poslední v 20:38. Víkendy a státní svátky jsou pokryty méně. První spoj vyjíždí v 5:58 a poslední v 19:53. Spoj jezdí každé dvě hodiny.

Doprava je taktéž zajišťována autobusem Integrovaného dopravního systému Jihomoravského kraje. Tento spoj Hradištěm projíždí při své trase Horní Břečkov - Bezkov - Mašovice - Znojmo. Jedná se tedy o spoj, který poskytuje přepravu zejména přílehlým obcím na Znojemsku. Spoj jezdí v jednu až dvouhodinových intervalech. Ve všední den první spoj této linkové dopravy z Hradiště vyjíždí v 6:08 a poslední v 20:38. O víkendech a státních svátcích je doprava zajištěna třemi spoji.

Jak u spojů městské autobusové dopravy, tak u spojů linkových je doprava ze Znojma na Hradiště zajištěna analogicky ve stejných časových intervalech, jak jsem je popala výše.

Hradiště je samozřejmě přístupné i na kole či pěšky. V tomto případě se však cesta protáhne na více jak 30 minut. Přesto pro mnohé obyvatele, kteří nejsou tolik mobilní nebo pro rodiče s dětmi v kočárku je automobilová doprava jedinou alternativou.

2.1.4 Kultura a samospráva

Hradiště je nejenom geograficky, ale i kulturně a sociálně izolované od Znojma. V obci vzhledem k tomu, že se jedná o městskou část, není obecní úřad, ve které by fungovala místní samospráva. Taktéž je zde absence základní nebo mateřské školy. Na Hradišti neordinuje ani praktický lékař. Z kulturního hlediska je v obci možné vyžití ve dvou místních restauračních zařízeních. Jedná se o hospůdku a penzion Na Perku, který je otevřený každý den, a Občerstvení Alena Lichá, které je otevřeno každý den kromě úterý od 16:00.

Vzhledem ke skutečnosti, že oblast Znojma patří do vinařské oblasti, je Znojmo-Hradiště členem spolku Daníž, tedy Dobrovolného svazku znojemských vinařských obcí. V této lokalitě funguje Vinařství rodiny Vojtkovy. V tomto malém

rodinném vinařství se pod značkou Gutta Fortunae pouze vyrábí vína z přilehlé vinice. Přestože je Znojmo-Hradiště vinařskou oblastí nerealizují se zde pravidelné vinařské akce, ani výstavy vín.

Další možnost kulturního využití je v místním kulturním domě, kde se však nekonají pravidelné kulturní akce, ale povětšinou se sál pronajímá na soukromé oslavy narozenin.

Ve výše zmíněných zařízeních se nerealizují koncerty, přednášky, festivaly nebo jiné kulturní akce. Hradiště se v těchto prostorách schází při soukromých a neoficiálních příležitostech.

Na Hradišti je také k dispozici Jednota, která má však otevřeno pondělí až v pátek od 7:00 do 11:00.

Z tohoto hlediska je možné říct, že lokalita Znojmo-Hradiště má venkovský charakter a jeho obyvatelé jsou fakticky závislí na Znojmě, kam všichni obyvatelé musejí dojíždět. Děti do škol a dospělí do zaměstnání, neboť na Hradišti nefunguje žádná firma, organizace nebo zemědělské družstvo.

Právě v tomto okamžiku bych chtěla uvést, že tato „odříznutost“ od zbytku města a určitá závislost na organizacích působících ve Znojmě je pro plánování komunitně orientovaného programu velmi příhodná. Lokality podobného typu přímo vybízí k akci, která by komunitu podnítila a vytvořila tak více než pouhý společný prostor, ve kterém lidé žijí vedle sebe, ale prostor, ve které její členové žijí pospolu.

Dále bych ráda uvedla náboženský aspekt dané lokality, který do jisté míry můžeme považovat za součást kultury. Na Hradišti, jako jiné kulturní oblasti, chybí tradiční duchovní prvek, který zajišťovaly sestry sv. Karla Boromejského. Roku 1958 přišly na Hradiště sestry Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, ale komunita sester ve Znojmě-Hradišti se z personálních, ekonomických, provozních a technických důvodů od září 2007 zrušila. Sestry se přestěhovaly do ostatních komunit.⁴⁴

V letech, kdy byly na Hradišti přítomny sestry sv. Karla Boromejského se v místním římskokatolickém kostele konaly pravidelné bohoslužby a při významných

⁴⁴ Srov.: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Dostupné na WWW: <<http://www.boromejky.cz/27.htm>>, [cit. 30.12. 2011].

církevních příležitostech sestry realizovaly náboženská setkání, při kterých se scházeli nejenom věřící z obce, ale i z širokého okolí. O vánočních svátcích se chodívaly ročně dívat stovky lidí na unikátní pohyblivý betlém z roku 1935, který byl téměř padesát let na Hradišti.

Od roku 2008 Probošství Řád křížovníků s červenou hvězdou, který má objekt pod patronátem, pronajal areál kláštera sv. Hypolita znojmskému Institutu křesťanské kultury. Institut pořádá křesťanské akce zvláště pro věřící. Spolu s Řádem křížovníků realizují poutě k významným poutním místům (pouť ke sv. Antonínovi, pouť v kapli sv. Eliáše), slaví významné svátky (svátek ke cti sv. Anežky Přemyslovny, svátek Povýšení sv. Kříže a Panny Marie Bolestné) a při slavnosti Nanebevzetí Panny Marie žehnají bylinám a květinám. V areálu kláštera Institut pro křesťanskou kulturu poskytuje ubytování pro poutníky i turisty. S odchodem sester sv. Karla Boromejského z se Hradiště zcela nevytratil náboženský aspekt, neboť se v kostele sv. Hypolita koná každou středu a neděli mše svatá.⁴⁵

Po odchodu boromejek v prostorách bývalé komunity sester kromě Institutu křesťanské kultury dnes funguje projekt Oblastní charity Znojmo, sociální rehabilitace – Ateliér Samuel.

2.1.5 Zařízení působící v lokalitě Znojmo-Hradiště

V lokalitě Znojmo-Hradiště se nachází několik zařízení Oblastní charity Znojmo. Jedná se celkem o tři služby. Jedná se o výše zmíněný Ateliér Samuel, Denní stacionář sv. Damiána a Domov pro matky a otce v tísní, který je objektem předložené magisterské diplomové práce.

Sociální rehabilitace Znojmo - Ateliéru Samuel je aktivizace osob s mentálním postižením lehkého až středně těžkého stupně a kombinovanými vadami, popř. s lehčím tělesným postižením. Služba nabízí nácviky vedoucí k zachování či zvyšování již nabytých dovedností klientů. Klientům rozšiřují nové schopnosti a podporují je v jejich osamostatňování a soběstačnosti v jejich běžném životě. Díky službě dochází ke snižování závislosti na pečujících osobách..⁴⁶

45 Srov.: Institut – Hradiště. Dostupné na WWW: <<http://www.institut-hradiste.cz/>>, [cit. 31.1. 2012].

46 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Sociální rehabilitace – Ateliér Samuel. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/socialni-rehabilitace-atelier-samuel/>>, [cit. 30.12. 2011].

Na Hradišti kromě výše zmíněné služby funguje Denní stacionář sv. Damiána. Posláním Denního stacionář sv. Damiána ve Znojmě je ambulantní poskytování sociální služby osobám s mentálním postižením, kombinovanými vadami a rysy autismu. Nabízet jim pomoc a podporu, aby si s využitím vlastních schopností osvojovali dovednosti, které by jim pomohli k rozvoji samostatnosti a usnadnění běžného života.⁴⁷

Posledním zařízením je Domov pro matky a otce v tísní, na který se v následujících odstavcích zaměřím.

2.2 Domov pro matky a otce v tísní

Domov pro matky a otce v tísní je azylovým zařízením, které se nachází v části města Znojmo-Hradiště. Kapacita zařízení je 13 bytových jednotek s 43 lůžky, přičemž 1 matka/ 1 otec s dítětem/děťmi obývá samostatně bytovou jednotku. Nejedná se tedy o zařízení, kde by byla ubytována celá rodina.

Jedná se o placenou sociální službu, uživatel se na úhradě provozních nákladů podílí částkou dle zákona o sociálních službách. Uživatel je povinen zaplatit úhradu za ubytování v částce matka/otec: 70,- Kč/den, dítě: 40,-Kč/den, žena (bez dětí, těhotná): 100,- Kč/den.

2.2.1 Legislativní ukotvení

Domov pro matky a otce v tísní je realizován v rámci zákona o sociálních službách, ve kterém jsou azylové domy pojímány jako služby sociální prevence. Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.⁴⁸

Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám

47 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Denní stacionář sv. Damiána. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/denni-stacionar-sv-damiana/>>, [cit. 30.12. 2011].

48 §53 zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba podle tohoto zákona obsahuje tyto základní činnosti: poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.⁴⁹

2.2.2 Vznik zařízení a jeho historie

Domov pro matky a otce v tísní, tehdy jako Domov pro matky v tísní, funguje od roku 1997, kdy zařízení začalo svou službu poskytovat v budově bývalé základní školy. Zpočátku měl Domov kapacitu 3 klientky, která se postupem času začala navyšovat. V roce 2004 se kapacita navýšila na 4 klientky, o rok později, tedy v roce 2005, na klientek 5 a jeden krizový pokoj, který nabízel krátkodobé ubytování pro ženy, které potřebovaly okamžitou pomoc.

V roce 2008, kdy byla dostavěna nová budova, se kapacita Domova razantně navýšila. Z původních 5 pokojů, ve kterých mohlo být ubytováno 5 matek s dětmi, se kapacita rozrostla na 13 bytových jednotek, které mohou dohromady pojmout 43 matek s dětmi. Další změna, tentokrát nikoliv kapacitní, nastala v roce 2010. Od tohoto roku zařízení poskytuje služby nejenom matkám s dětmi a těhotným ženám, ale i otcům, kteří pečují o své děti. Pojmenování zařízení se tak změnilo a z původnímu názvu Domov pro matky v tísní se stal Domov pro matky a otce v tísní, který je platný dodnes.

2.2.3 Personální zajištění

Dříve než se zaměřím na popis zařízení, cílovou skupinu, cíle, poslání a aktivity Domova jak navenek, tak uvnitř, ráda bych se ve stručnosti zmínila o personálním zajištění zařízení. V Domově se vždy nachází vedoucí zařízení, sociální pracovnice a jedna službu vykonávající instruktorka-pracovnice v sociálních službách. Instruktorky se na směnách střídají vždy po 12 hodinách, a tak tedy slouží buď denní nebo noční službu. Jelikož se jedná o zařízení, které má celoroční nepřetržitý provoz, v Domově je vždy pracovnice, která může bez ohledu na státní svátek, víkend či noční dobu řešit krizové situace klientů nebo přijmout žadatele o ubytování.

Personálně je chod Domova zajištěn 4 stálými instruktorkami a 3 zástupnými,

⁴⁹ §57 zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

kteře se v pravidelných intervalech střídají. Dále sociální pracovníci a vedoucí zařízení, které mají každý den osmihodinovou pracovní dobu do 7.00 do 15.30. V Domově je taktéž zaměstnána aktivizační pracovnice, která má na starosti vytváření a realizaci volnočasových aktivit pro matky/otce a jejich děti. Aktivizační pracovnice současně doučuje děti v předmětech, ve kterých dosahují špatných výsledků.

2.2.4 Popis zařízení

Domov pro matky a otce v tísní je v samostatně stojící nové postavené budově. Kapacita zařízení je 13 bytových jednotek s 43 lůžky, přičemž 1 matka/1 otec s dítětem/děťmi obývá samostatně bytovou jednotku. Nejedná se tedy o zařízení, kde by byla ubytována celá rodina.

Interiér zařízení se skládá z výše uvedených bytových jednotek, kde mají klienti k dispozici pokoj s nábytkem (postele, šatní skříň, psací stůl, židle, komoda) a kuchyňský kout s kuchyňskou linkou, varnou deskou, lednicí, mikrovlnou troubou a varnou konvicí. V pokoji je taktéž jídelní stůl se židlemi a televize. Součástí bytové jednotky je koupelna se sprchovým koutem a WC. V bytové jednotce je vždy ubytována pouze jedna matka/otec s dítětem/děťmi.

Ve společných prostorách Domova je herna, ve které mohou děti trávit svůj volný čas. Dále je zde kuchyně, ve které je kromě jiného trouba, kterou obyvatelé Domova ve svých bytových jednotkách nemají, a tak v případech, kdy chtějí klienti péct, využívají právě tuto společnou kuchyň. Součástí Domova je také prádelna využívaná klienty při praní osobního prádla a hobby místnost, která kromě jiného slouží jako svíčkařská dílna. Klientům je taktéž k dispozici návštěvní místnost, kde mohou přijímat soukromé návštěvy. Návštěvování klientů na pokoji je Domovním řádem zakázáno, a tak k tomuto účelu je zřízena výše uvedená místnost.

Kromě interiéru Domova mají klienti k dispozici zahradu, která budovu obklopuje. Prozatím je na zahradě pouze pískoviště, avšak do budoucna je projektováno dětské hřiště a altán sloužící k odpočinku.

2.2.5 Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou matky s dětmi do 18 let, otcové s dětmi do 18 let a těhotné ženy. Jsou to tedy matky/otcové s dětmi a těhotné ženy, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení a nedokáží bez podpory tuto situaci řešit.⁵⁰

Naopak služba není poskytována osobám nespádajícím do cílové skupiny a osobám nesvéprávným, se zdravotní a psychiatrickou diagnózou, která by jim bránila v samostatné péči o dítě a svoji osobu v zařízení.⁵¹

2.2.6 Poslání a cíle

Poslání Domova pro matky a otce v tísní Znojmo je pomoc matkám a otcům s dětmi popř. těhotným ženám v tíživé životní situaci a podpora matek a otců k plnohodnotnému životu.⁵²

Cílem je ubytování na dobu nezbytně nutnou, zpravidla na dobu 1 roku, motivaci k doplňování vzdělávání a hledání zaměstnání, osvojení návyků a podporu klienta k hospodaření s vlastními finančními prostředky. Hlavním a nejdůležitějším cílem je návrat klientů do společnosti – prevence sociálního vyloučení, stabilizace, převzetí zodpovědnosti za vlastní život.⁵³

2.2.7 Poskytované služby

Služba poskytuje stravu nebo pomoc při zajištění stravy (vytvoření podmínek pro samostatnou přípravu nebo pomoc s přípravou stravy), ubytování po dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok, umožnění celkové hygieny těla, vytvoření podmínek pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, pomoc při vyřizování

50 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

51 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

52 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

53 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů⁵⁴, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podporu při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek, doprovod, základní sociální poradenství a sociálně právní ochranu dětí. Dále poskytuje materiální pomoc (ošacení, potraviny).⁵⁵

Dětem je zajišťován rozvoj dovedností, zvyšování šance na bezproblémový vstup do školského zařízení a příprava na vyučování ve vhodných podmínkách. Dále je poskytována pomoc zmírnit handicap, který sociálně vyloučené děti ve svých životech prožívají, pomoc dětem překonat tíživou situaci a vybudovat pocit bezpečí a klidu. Taktéž je posilováno zdravé sebevědomí dítěte, pocit sounáležitosti. Cílem je začlenění dítěte mezi vrstevníky, získávání pracovních dovedností a návyků. Snahou pracovníků zařízení je naučit děti žít ve společnosti, ujasnit si své role, tolerovat přátele, umět pomoci a přijmout pomoc, naučit děti vážit si hodnot, dodat jim zdravou sebedůvěru a učit je s klidem a přehledem brát dané situace života. Dále pomáhat tam, kde vlastní rodiče nestačí, kdy nedokáží poskytnout potřebné informace.⁵⁶

Pracovníci s matkami/otci vytváří individuálních plány a umožňují vznik prostoru pro podporu a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech apod. V zařízení jsou realizovány volnočasové aktivity pro matky/otce a jejich děti.⁵⁷

Pracovníci Domova vytvářejí domácí rodinné prostředí, ve kterém klienti získávají poznatky, dovednosti, pracovní návyky a po té i zkušenosti, které by měly být schopni dále rozvíjet i po odchodu ze zařízení.⁵⁸

Zásadami poskytování služby je respekt (uživatel partnerem), diskrétnost

54 Poskytovatel (v tomto případě Domov pro matky a otce v tísní) plánuje společně s osobou průběh poskytování sociální služby s ohledem na osobní cíle a možnosti osoby. Poskytovatel společně s osobou průběžně hodnotí, zda jsou naplňovány její osobní cíle. Současně má poskytovatel má pro plánování a průběžné hodnocení pro každou osobu určeného zaměstnance. [Standardy kvality sociálních služeb]

55 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

56 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

57 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

58 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

(zachování mlčenlivosti), individuální přístup k uživateli, dobrovolnost využívání služeb a odbornost personálu.⁵⁹

2.2.8 Volnočasové aktivity a aktivity Domova

Kromě výše uvedených služeb Domov pro matky a otce v tísní nabízí svým klientům volnočasové aktivity a aktivity realizované zařízením, které ve stručnosti v následujících odstavcích popíše.

Domov svým klientům nabízí širokou škálu volnočasových aktivit. Já se však zaměřím na ty, které jsou pro dané zařízení specifické a které vznikly v průběhu času z požadavku samotných klientů nebo Domova. Mezi volnočasové aktivity, které jsou z velké části realizovány samotnými klienty, můžeme zařadit vaření, výrobu svíček, pletení košíků, bubnování a přípravu divadelních představení.

Vaření se realizuje každý týden v úterý ve společné kuchyni zařízení. Každý týden jeden klient vymyslí levné a přitom snadné jídlo, které naučí ostatní obyvatele Domova. Tímto způsobem se klienti, kteří se do společného vaření chtějí zapojit, naučí recepty, díky kterým ušetří, ale přesto chutně uvaří. Vaření vede sociální pracovnice Domova, která zajišťuje nákup nutných potravin.

Další možností volnočasových aktivit pro klienty je výroba svíček nebo pletení košíků, při kterých jak děti, tak dospělí podporují svoji kreativitu a tvůrčí práci. Tento druh volnočasových aktivit není pravidelný a striktně časově organizovaný. Každý klient si sám určuje, kdy a v jakém časovém rozsahu se výrobě svíček či košíků zúčastní. Výrobky, které klienti vytvoří se vyrábějí z materiálu zakoupeného z prostředků Domova. Klienti se následně mohou rozhodnout, zda si svíčku či pletený košík za malý poplatek ponechají, anebo darují Domovu, který tyto výrobky používá jako dárky pro sponzory. Tato volnočasová aktivita bývá nejčastěji využívána staršími dětmi, které tak tráví svůj volný čas a rozvíjí kreativitu.

Dále Domov zajišťuje kurz hraní na bubny djembe, který se realizuje každý pátek v předem určenou dobu, ve kterou se zájemci o kurz scházejí v herně a spolu se pod vedením lektora učí hrát na bubny. Na základě pravidelného setkávání členové

59 Srov.: Oblastní charita Znojmo. Domov pro matky a otce v tísní. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/charitni-sluzby/domov-pro-matky-a-otce-v-tisni/>>, [cit. 28.12. 2011].

kurzu hraní na bubny djembe vytvořili skupinu Big Samba, která vystupuje v zařízeních, se kterými Domov pro matky a otce v tísní blízce spolupracuje. Lektor, který má výuku na starosti, je bývalým klientem zařízení, resp. synem bývalé klientky. V současné době matka s dětmi nežije v Domově pro matky a otce v tísní, ale v sociálním bytě, který se, stejně jako zařízení, nachází ve Znojmo-Hradiště.

V zařízení klienti v nepravidelných intervalech vlastními silami přichystají také divadelní představení, které následně předvedou svým dětem. Při tomto nacvičování jsou zapojeni všichni obyvatelé Domova. Klienti vytvoří scénář, následně se všichni naučí svou roli a dále podle vlastního umu vytvoří společnými silami kostýmy a kulisy. Nejčastěji klienti Domova pro své děti sehraji dětskou pohádku. Tato aktivita je opravdu velmi nepravidelná a většinou vychází z impulsu ze strany klientů nebo Domova při příležitosti konce školního roku, Vánoc nebo jiného významného dne.

Výše popsané volnočasové aktivity samozřejmě nejsou jedinými aktivitami, které se v zařízení realizují a kterých se můžou klienti zúčastnit. U uvedených volnočasových aktivit nejsou klienti pouhými pasivními příjemci kurzů, ale jsou sami aktivními realizátory a spoluvytváří obsah a průběh.

Na druhé straně Domov pro matky a otce v tísní svým klientům nabízí aktivity, jakými jsou například akce při významných událostech, besedy, výlety nebo stanování. Současně jsou zaměstnanci zařízení připravovány akce pro děti. Tyto akce se staly tradicí a již několik let se opakují. Jedná se o Masopustní karneval, Čarodějnice, Rozloučení se školou, Sluníčkový den, Rozloučení s prázdninami, Mikulášská besídka.

Uvedené aktivity jsou výhradně určeny klientům Domova, a tak nejsou veřejnosti přístupné. Besedy jsou vedeny organizacemi, které se zařízením spolupracují, zejména s Odborem sociálně-právní ochrany dětí Znojmo a Městskou policií ČR. Výlety a stanování se realizují v letních měsících, kdy mají děti prázdniny.

Všechny akce, jak jsem výše uvedla jsou určeny pouze pro klienty zařízení, avšak v aktivitách Domova existuje výjimka, kdy je akce přístupná široké veřejnosti. Jedná se o **Dýňovou stezku**, která se každoročně v polovině října koná v městském parku ve Znojmě. Nejedná se tedy o akci, která by využívala prostředí lokality Znojmo-Hradiště. Dýňová stezka má již dlouholetou tradici a každoročně se jí účastní kolem pěti

set dětí, které během akce plní úkoly a na konci stezky získávají diplom a drobnou odměnu.

Další akcí, která byla přístupná veřejnosti a kterou se zařízení v roce 2011 snažilo přiblížit obyvatelům Znojma, byla Modní přehlídka, kterou připravili klienti Domova spolu se svými dětmi.

V předchozích odstavcích jsem uvedla pouze některé aktivity, aby došlo k ilustraci rozsahu. Seznam všech aktivit Domova za rok 2011 jsem přiložila na konec předložené magisterské diplomové práce jako přílohu č. 1.

Nyní bych se přesunula k organizacím, se kterými Domov pro matky a otce v tísni spolupracuje, a jak se zařízení na veřejnosti prezentuje.

2.2.9 Prezentace a spolupráce s ostatními organizacemi

Ze své podstaty a ze zaměření poskytované služby Domov spolupracuje s Odborem sociálně-právní ochrany dětí ve Znojmě, s Městskou policií Znojmo a s hlavními představiteli města. Dále se jedná o ostatní služby Oblastní charity Znojmo, konkrétně o poradnu pro oběti domácího násilí Tereza⁶⁰, Rodinný sociální asistent⁶¹, Centrem poradenství a pomoci Znojmo⁶² a Dobrovolnické centrum⁶³. Z ostatních zařízení znojemského okresu má Domov blízký vztah s Domovem důchodců Božice, Domovem důchodců ve Skalici, Domovem s pečovatelskou službou Hodonice, Azylovým domem pro muže a Azylovým bydlením pro matky Moravský Krumlov.

Kromě výše uvedených služeb a zařízení Domov pro matky a otce v tísni úzce spolupracuje s Rotary Clubem Znojmo, který je důležitým partnerem a sponzorem.

Domov se na veřejnosti prezentuje zejména spoluprací s ostatními

60 Poradna pro oběti domácího násilí poskytujeme podporu a pomoc obětem domácího násilí, osobám ohroženým pronásledováním a osobám, které přijdou s obětí domácího násilí do kontaktu a chtějí informace o možnostech pomoci. [srov.: Oblastní charita Znojmo online, cit. 31.1. 2012]

61 Služba Rodinný sociální asistent podporuje rodiny s dětmi, které nejsou schopny vlivem nepříznivé životní situace zajistit optimální výchovu a péči svým dětem. [srov.: Oblastní charita Znojmo online, cit. 31.1. 2012]

62 Centrum poradenství a pomoci Znojmo poskytuje informace a pomoc osobám, které se nacházejí v nepříznivé životní situaci. Prostřednictvím poradenství napomáhá k rozvoji kompetencí uživatelů služby tak, aby byli schopni si svými silami pomoci sami, a aby se mohli znovu plně začlenit do společnosti. [srov.: Oblastní charita Znojmo online, cit. 31.1. 2012]

63 Dobrovolníci z Dobrovolnického centra Domovu pro matky a otce v tísni pomáhají při realizaci Dýňové stezky a větších akcí Domova. Několik dobrovolníků dochází do zařízení a pracují s dětmi a spoluvytváří volnočasové aktivity.

organizacemi, které se navzájem ve svých zařízeních navštěvují. Významným prvkem pro prezentaci Domova je Den Charity, který se každoročně koná v centru města a na kterém se prezentují všechny služby Oblastní charity Znojmo.

Výše popsaná prezentace a spolupráce Domova je pouze ilustrační. Komplexní přehled jsem uvedla v příloze č. 2, která obsahuje text „Prezentace a spolupráce Domova 2011“, který mi stejně jako text přílohy č. 1 poskytla vedoucí zařízení Bc. Blanka Mahdalová.

3 IDENTIFIKACE A ANALÝZA POTŘEB

Poté, co jsem popsala danou lokalitu a zmapovala ji s ohledem k vymezeným kritériím, se přenesu k další fázi organizování plánování komunitně orientovaného programu, jak jsem si jej vymezila v předešlém textu. Jedná se o fázi identifikování a analýza potřeb. Při identifikování potřeb jsem vycházela zejména z písemného vyjádření, které mi 24. 2. 2012 poskytla vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blanka Mahdalová, kterou jsem identifikovala jako klíčovou osobu, která potřeby zařízení zná nejlépe a současně se v komunitě Znojmo-Hradiště dobře orientuje. Písemné vyjádření je součástí příloh jako Příloha č. 3.

Pro dokreslení budou součástí této kapitoly názory samotných obyvatel komunity na klienty Domova pro matky a otce v tísni, u kterých budu vycházet z novinového článku, který byl publikován v místním deníku Znojemský deník 1.6. 2009 a který je součástí příloh jako Příloha č. 4. Pokud v textu není uvedeno jinak, informace dokreslující situaci v komunitě, vychází z dílčích konzultací, které jsem s vedoucí zařízení vedla v průběhu ledna. Výše zmíněné písemné vyjádření bylo z mé strany požadováno z důvodu celkového shrnutí celé problematiky a z důvodu potřeby přímého odkazování na fakticky existující text. Současně je toto písemné vyjádření shrnutí konzultací, které jsem s vedoucí zařízení během ledna 2012 vedla.

Výše zmíněný novinový článek je pro potřeby identifikace a analýzy potřeb v rámci předložené magisterské diplomové práce pouze ilustrační a vhodně doplňuje a dokresluje situaci, která v dané komunitě existuje a která je součástí každodenního života. Také bych ráda uvedla, že pro zjišťování potřeb jsou vhodní lidé, „kteří jsou zvláště otevření, upřímní a mají na problémy lokality vyhraněný názor“⁶⁴. Z tohoto důvodu mohu novinový článek použít jako jeden z možných zdrojů identifikace a analýzy potřeb, neboť lidé, kteří se k problematice komunity vyjadřují mají jasný a vyhraněný názor na vzniklou situaci v lokalitě. Současně jsem si vědoma, že uvedený článek není zcela reprezentativní a že nevyjadřuje názor celé komunity, pouze její malé části, která není se situací v lokalitě spokojená.

Nyní bych se přesunula k samotné identifikaci a analýze potřeb, která převážně

64 HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 73.

vychází z průběžných konzultací a písemného vyjádření vedoucí zařízení. Písemné vyjádření vedoucí zařízení bylo ohraničeno otázkou o potřebách Domova pro matky a otce v tísní v rámci komunity Znojmo-Hradiště. Vzhledem k tomu, že u klientů jsou potřeby uspokojovány sociální službou a jejich problémy jsou řešeny zaměstnanci zařízení, písemné vyjádření bylo z tohoto důvodu vedeno zvláště na potřeby samotného zařízení. Současně jsem vedoucí zařízení k vypracování písemného vyjádření předložila otázku týkající se návrhů na řešení vzniklé situace, která se odvíjí od potřeb Domova.

Vedoucí Domova pro matky a otce v tísní hned na samotném počátku uvedla, že by „*v současné době mimo jiné uvítala i větší vstřícnost a pochopení potřebnosti takového zařízení jako je náš Domov pro matky a otce v tísní ze strany obyvatelstva Hradiště*“. Domov pro matky a otce v tísní se v minulosti setkával s negativní odezvou. Již při samotném vzniku zařízení obyvatelé Znojmo-Hradiště nesouhlasili s cílovou skupinou služby. Podle slov vedoucí Domova si občané spíše přáli zařízení pro seniory, než azylové zařízení poskytující služby ženám a později i otcům v tíživé životní situaci. Sama se s negativním postojem u obyvatel lokality setkala. „...*zaznamenala (jsem) názory z řad obyvatel Hradiště, že lepší by byl domov pro seniory, než pro „takový ženský*“.“⁶⁵

V průběhu prvotních konzultací, které jsem s vedoucí zařízení vedla se Bc. Blanka Mahdalová zmínila o novinovém článku, který v mnohém ilustruje negativní postoj obyvatel komunity vůči klientům sociální služby. Tento výrazně negativní prvek se v lokalitě objevil po velkém navýšení kapacity zařízení. Sama vedoucí v písemném vyjádření uvedla následující: „*Více ubytovaných klientů znamenalo více negativních názorů na naše zařízení z řad místního obyvatelstva.*“⁶⁶ Mezi oběma jevy nemusí být jasná a přímá korelace, avšak určitou možnou souvislost můžeme pozorovat a možná návaznost je zde patrná.

U novinového článku (Příloha č. 4), který ilustruje postoj obyvatel Znojmo-Hradiště a o kterém se vedoucí zařízení v písemném vyjádření taktéž zmínila („*dokonce vyšel i jeden velmi nelichotivý článek v novinách.*“⁶⁷), vhodně dokládá, že na výzvu, aby obyvatelé jakýkoliv problém řešili přímo se zařízením a nebáli se v Domově zastavit,

65 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

66 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

67 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

nereflektovali. Tato výzva byla součástí i již zmiňovaného novinového článku. Několikrát, předtím i potom, zařízení nabízelo možnost řešení vzniklých situací a obyvatelům byly vždy dveře otevřené. „...*když nastane nějaký problém mezi obyvateli Hradiště a klienty Domova, mohou obyvatelé kdykoliv do Domova přijít a problém, připomínku, názor sdělit přímo mně nebo službu konající instruktorce a nastalou situaci řešit. Doposud tak učinila pouze jedna paní, která si přišla postěžovat, že ji „děcka z azyláku“ otrhaly tulipány.*“⁶⁸

Několikrát se Domov snažil prezentovat prostřednictvím akcí pořádaných pro veřejnost. Jednalo se o Sluníčkové odpoledne, pálení čarodějnic a Mikulášskou besídku, na které byli pozvaní obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště. Bohužel se tyto akce u veřejnosti nesetkali s úspěchem. Např. na zmíněnou Mikulášskou besídku došli pouze tři obyvatelé.

Dále se Bc. Blanka Mahdalová při průběžných konzultacích zmiňovala o skutečnosti, že se zařízení nachází v lokalitě, která má do jisté míry venkovský charakter a že v případě, kdyby byl Domov umístěn v jiné lokalitě, možná by přístup obyvatel byl jiný. O této problematice se zmínila i v následném písemném vyjádření. „*V Brně tento problém nemají, je tam větší anonymita*“⁶⁹

V tomto okamžiku bych ráda uvedla, že odříznutí a do jisté míry charakter vesnice budou jedním z východisek pro řešení problémové situace. Samozřejmě by umístění zařízení do jiné lokality bylo do jisté míry možným řešením, avšak já budu vycházet ze situace, která se nabízí a která je daná.

Jako nejzásadnější myšlenku z celého písemného vyjádření vidím ve zjištění, že obyvatelé Znojmo-Hradiště mají o zařízení a potažmo o jejich klientech předsudky jenom na základě špatných zkušeností s jednotlivci. „...*lidé z Hradiště posuzují naše zařízení na základě špatné zkušenosti s některými našimi klienty a potom je „hází do jednoho pytle*“.⁷⁰

Také je patrná stereotypizace, kterou obyvatelé lokality vůči klientům zařízení ve svém pohledu zastávají. „*Za negativními názory stojí i stereotypizace, předsudky –*

68 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blanky Mahdalové.

69 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blanky Mahdalové.

70 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blanky Mahdalové.

„v azyláku jsou jen alkoholičky, feřačky, prostitutky, cikánky, když chlap ženskou bije, tak si to určitě zaslouží apod.“⁷¹ Tuto skutečnost můžeme pozorovat i v novinovém článku, který byl v místním deníku publikován v roce 2009 a který reflektuje negativní postoj místních občanů. „Ty ženy sem přijedou, otrkají se, chodí si po vesnici, do hospody, děcka očešou zahrádky.“⁷²

V poslední větě, která pochází z uvedeného článku, jde vidět, že obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště klienty vnímají jako vetřelce a někoho, kdo do jejich komunity nepatří. Někoho, kdo přijede, chodí venku a do hospody. V tomto ohledu je patrné, že na klienty a na jejich chování se obyvatelé lokality dívají přes optiku stereotypizace a předsudků. To, co by bylo u většinové společnosti, u běžných přistěhovalců, považováno za normální, se u klientů za normální nepovažuje. Jejich obvyklé chování v dané lokalitě je odsuzováno, přestože se jedná o chování, které je u jiných lidí vnímáno jako běžné. Sama vedoucí se o této problematice v písemném vyjádření také zmínila. „Jakékoliv chování, kterého si místní nevšímají u ostatních, se u našich klientů zveličuje.“⁷³

V tomto okamžiku bych ráda uvedla, že členové antagonistických sociálních skupin, které se z obyvatel Znojmo-Hradiště a klientů Domova v průběhu času staly, mohou odbourat vzájemné nepřátelství a dosáhnout pocitu sounáležitosti, když společně jednají a mají společné zážitky. V tomto ohledu je pro uvedené antagonistické skupiny komunitně orientovaný program opravdu vhodný. Pomocí komunitně orientovaného programu se členové obou skupin ocitnou v situacích, kdy společně jednají a cítí a zažívají společný prospěch a společnou radost.⁷⁴

Další oblastí, ve které vedoucí Domova pro matky a otce v tísní vidí možný zdroj negativního postoje obyvatel vůči klientům, je nízká informovanost o sociální službě a o chodu zařízení obecně. „...negativní názory na naše zařízení vznikají z neznalosti situace, pravidel a chodu Domova...Velmi často se setkávám s názorem, že klienti „nic nedělají, všechno mají zadarmo, matky se nestarají o děcka“.“⁷⁵ Na tomto

71 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

72 KRUTIŠ, D. Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká. *Znojemský deník* [online], 2009. [cit. 3.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://znojemsky.denik.cz/>>.

73 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

74 Srov.: BREZINKA, W. *Východiska k poznání výchovy*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2001, s. 157-158.

75 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

místě bych také ráda uvedla, že vedoucí zařízení sice nízkou informovanost u obyvatel Znojmo-Hradiště předpokládá, ale nepovažuje úplně všechny obyvatele lokality za zcela neinformované. „*Někteří, i když doufám, že jich ubývá, neví o naší sociální službě, kterou nabízíme, vůbec nic.*“⁷⁶

V článku, který jsem zmiňovala výše a který je součástí příloh jako Příloha č. 4, je tato problematika podobným způsobem prezentována. Pouze s tím rozdílem, že v případě uvedeném v novinovém článku se jedná o nízkou informovanost o důvodech umístění žadatele v zařízení. „*Bije mne muž, nedává mi peníze na živobytí, o děti se nezajímá. Uchýlím se proto na opačný kout republiky, tam si vše srovnám v hlavě a začnu nový život. Tak nějak si mnozí obyvatelé Hradiště představují fungování Domova pro matky v tísní.*“⁷⁷ Z uvedeného úryvku je patrné, že obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště mají svoji vlastní představu o fungování zařízení, která se však odlišuje od skutečnosti, kterou na daném území zažívají.

Právě tuto nízkou informovanost vnímám jako základ negativního vztahu obyvatel Znojmo-Hradiště vůči Domovu pro matky a otce v tísní. V této skutečnosti vidím velký potenciál pro další fázi plánování organizace komunitně orientovaného programu, kterou je plánování, v případě předložené magisterské diplomové práce se bude jednat o návrh, jednotlivých akcí, ze kterých se komunitně orientovaný program bude skládat. Právě tento nedostatek, který obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště v informovanosti o zařízení mají, bude důležitým základem při komunitně orientovaném programu. Nejdříve než bude možné vytvářet komunitně orientovaný program, ve kterém by participovali úplně všichni členové komunity, jak klienti zařízení, resp. samotné zařízení, tak obyvatelé lokality, je nutné zvýšit informovanost. Následně po navázání kontaktu a překonání předsudkové bariéry a stereotypizace, je možné komunitně orientovaný program rozšířit o další aspekty. Právě v tomto ohledu bude mnou navržený program rámcový, neboť obsah se bude měnit podle potřeb, které se v průběhu času v komunitě mohou měnit a které se jistě měnit budou.

V tomto okamžiku je vhodné připomenout, že smyslem komunitní práce, kterou jsem použila pro vymezení komunitního vzdělávání a následně komunitně

76 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

77 KRUTIŠ, D. Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká. *Znojemský deník* [online], 2009. [cit. 3.2. 2012]. Dostupné na WWW: <<http://znojemsky.denik.cz/>>.

orientovaného programu, je zvyšování tolerance, dobrého sousedství a sociální odpovědnosti a zejména snižování intolerance, předsudků a strachu, a tak právě v této komunitě je použití programu více než vhodné.⁷⁸

Taktéž byla součástí otázek, které jsem vedoucí Domova pro matky a otce v tísní dala k písemnému vyjádření, otázka na možnosti změny nynější situace pomocí nějaké akce. Vedoucí zařízení vznesla návrh, že by bylo možné realizovat přednášku o zařízení, aby obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště měli o jeho chodu povědomí. „Vhodná by byla přednáška o Domově pro matky a otce v tísní.“⁷⁹ Bc. Blanka Mahdalová se také zmínila o možnosti prohlídky zařízení. K této možnosti se však následně vyjádřila skepticky, neboť si není jistá, do jaké míry by prohlídka zařízení byla pro navození dobrých vztahů přínosná, neboť zařízení má ze slavnostního otevření Domova, kdy byla uspořádána prohlídka, špatné zkušenosti. „Ti, co se zúčastnili z řad místních, byli rozhořčeni, proč bezdomovci mají mít takto vybavené bytové jednotky...Také herna s velkou televizí a počítačem jim „ležela v žaludku“.“⁸⁰

Z tohoto důvodu se budu při vytváření návrhů akcí komunitně orientovaného programu zaměřovat na neutrální prostory, které budou v rámci této komunity vhodnější. V tomto ohledu je velmi příhodné, že v lokalitě Znojmo-Hradiště je možné využít místní kulturní dům, který spadá pod správu města Znojmo a také areál kláštera sv. Hyppolita, kde kromě Institutu křesťanské kultury sídlí Ateliér Samuel, který je stejně jako Domov pro matky a otce v tísní zařízením Oblastní charity Znojmo. Možnost využití neutrálního území, kterým je zejména zmiňovaný kulturní dům, je pro prvotní navozování vztahu vhodný.

Závěrem této kapitoly bych výše uvedené informace shrnula v krátké vymezení potřeb, které jsem analyzovala z informací pocházejících od vedoucí Domova pro matky a otce v tísní, kterou jsem identifikovala jako klíčovou osobu. Potřebou zařízení je **zejména navázání vztahu s obyvateli Znojmo-Hradiště**. Dalšími dílčími potřebami, které souvisí s hlavní potřebou navázání vztahu s obyvateli Znojmo-Hradiště, je otevření komunity klientů Domova pro matky a otce v tísní komunitě obyvatel lokality a současně prezentace zařízení jako možný public relations v rámci

78 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 71.

79 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

80 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové.

daného území.

Příčinou těchto potřeb je pravděpodobně nízká informovanost o sociální službě a vzniklé předsudky a stereotypizace. Z tohoto důvodu bude komunitně orientovaný program zaměřen na zlepšení vztahů mezi zařízením a obyvateli dané lokality a na zvýšení informovanosti o sociální službě.

Z komunity, která je doposud pouhým sdílením společného prostoru, kde jedinci žijí vedle sebe, se může stát společný prostor, kde je obyvatelům umožněno setkávání a kde pomocí humanizace a kultivace dochází k vytváření vztahů mezi jednotlivými členy. Prostřednictvím komunitně orientovaného programu, jehož cílem je rozvoj určitého společenství, může v mnou vymezené komunitě dojít ke změně ve struktuře mezilidských vztahů pomocí vzdělávání členů v celém systému.⁸¹

Tuto kapitolu bych ráda ukončila výrokem, který Bc. Blanka Mahdalová v písemném vyjádření uvedla, který potřebu zařízení ilustruje a ke kterému bude mnou navržené akce komunitně orientovaného programu vést. *„Byla bych velmi ráda, kdyby se vztah mezi obyvatelstvem Hradiště a klienty a vůbec našeho zařízení zlepšil.“*⁸²

Nyní, když jsem vymežila potřeby a popsala problémovou situaci, která je v komunitě patrná, se přesunu na návrh komunitně orientovaného programu a jeho plánování, který je výstupem předložené magisterské diplomové práce.

81 Srov.: HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: SLON, 1997, s. 110.

82 Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísni Bc. Blanky Mahdalové.

4 NÁVRH KOMUNITNĚ ORIENTOVANÉHO PROGRAMU

Poté, co jsem danou lokalitu vymezila a popsala problematiku, která v komunitě existuje, se přesunu k návrhu komunitně orientovaného programu, který je složený z několika akcí a který bude naplánován přesně na míru dané komunitě. Práce v každé komunitě je velmi variabilní – každá situace vyžaduje odlišné řešení, které je do velké míry nepřenositelné do jiných situací. A přesně v tomto duchu se ponese i mnou navržený komunitně orientovaný program.⁸³

Je také nutné si uvědomit, že neexistuje jednotný vzor nebo návod na to, jak postupovat při realizaci komunitně orientovaného programu. Na každém místě vzniká neopakovatelná situace, týká se odlišných cílových skupin s různými potřebami.⁸⁴

Z výše uvedeného důvodu navržený komunitně orientovaný program bude vycházet ze zdrojů komunity, z jejich potřeb a problematiky, která je pro ni typická. Program tak bude nepřenosný na jinou komunitu.

Poté, co jsem zanalyzovala písemné vyjádření a průběžné konzultace s vedoucí zařízení a identifikovala jsem potřeby a pravděpodobnou příčinu těchto potřeb se přesunu už k návrhu akcí komunitně orientovaného programu. Při plánování komunitně orientovaného programu nenavrhujeme pouze konkrétní akce, ze kterých se komunitně orientovaný program skládá a které se v rámci programu realizují, ale v této fázi se již vytváří organizační tým, který celý komunitně orientovaný program zkoordinuje, formuluje se konkrétní problém a potřeby, které se analyzovaly v předchozí fázi, uvádí se cíl celého programu a současně cílová skupina, pro kterou je komunitně orientovaný program vytvářen. Nedílnou součástí plánování programu je uvedení spolupracujících organizací, které jsou pro komunitně orientovaný program velmi důležité a díky kterým dochází k větší mobilizaci členů z dané lokality. Taktéž je nutné uvést časovou, finanční a personální náročnost, díky které dopředu odhadneme náročnost akcí komunitně orientovaného programu. V neposlední řadě je třeba naplánovat zajištění publicity. Poté,

83 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 255.

84 Srov.: KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, s. 267.

co je program v rámci výše uvedených položek naplánován, je třeba přejít k návrhu konkrétních akcí komunitně orientovaného programu, které budou realizovány.

Výše uvedené činnosti, které jsem v předchozím odstavci uvedla jsou rámcové a jsou použity v kontextu mnou vymezené lokality. Také bych ráda zmínila, že v následující kapitole se jedná o návrh komunitně orientovaného programu, nikoliv o skutečnou realizaci. Z tohoto důvodu nemohu dopředu s naprostou jistotou říct, že bude komunitně orientovaný program přesně v mnou navržených liniích opravdu realizován. Přesto s ohledem na předchozí analýzu prostředí a analýzu potřeb jsem schopná s vysokou mírou pravděpodobnosti navrhnout akce komunitně orientovaného programu, který bude realizovatelný.

Při aktivitách i při jejich plánování se efektivně využívají fyzické, finanční i lidské zdroje, které má komunita k dispozici. Z tohoto důvodu bude těmto oblastem v následujících částech předložené kapitoly věnována největší pozornost.⁸⁵

Nyní bych se přesunula k první části plánování komunitně orientovaného programu. Jedná se o organizační tým, který bude jednotlivé akce koordinovat a který povede program od prvotního plánování ke konečné realizaci.

4.1 Organizační tým

Organizační tým, který bude komunitně orientovaný program zaštiťovat a který následně bude stát u samotné realizace, se v mém případě bude skládat z koordinátora komunitně orientovaného programu, kterého jsem vymezila již v dřívější části textu. Dále se bude jednat o zástupce obou subkomunit, tj. komunity zařízení a komunity obyvatel Znojmo-Hradiště. Nyní bych ve stručnosti vymezila jednotlivé členy organizačního týmu a vysvětlila z jakého důvodu jsem právě tyto zástupce vybrala a jakou úlohu budou při plánování sehrávat.

Koordinátora komunitně orientovaného programu jsem již vymezila v dřívější části textu, a proto se jeho vymezení již dále věnovat nebudu, přesto bych ráda připomněla, že koordinátor je při práci s komunitou zásadní a ve velké míře ovlivňuje průběh a konečnou podobu komunitního vzdělávání, potažmo komunitního programu.

⁸⁵ Srov.: VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola, o.p.s., 2004, s. 3.

Akce komunitně orientovaného programu koordinuje a spolu s komunitou program plánuje. V kontextu předložené magisterské diplomové práce může být koordinátorem komunitně orientovaného programu buď jedinec, který přímo z komunity pochází, nebo naopak člověk, který v lokalitě nebydlí a nemá s ní navázány pozitivní, nebo naopak negativní vztah. Externí koordinátor tak k celé komunitě přistupuje objektivně a nezátížen předchozí zkušeností může bezproblémově komunikovat s členy z komunity. Obzvláště v mnou vymezené lokalitě vidím možnost externího koordinátora jako pozitivní přínos, neboť vztah mezi oběma subkomunitami je natolik napjatý, že samotná myšlenka koordinátora z řad obyvatel Znojmo-Hradiště nebo z řad zaměstnanců Domova pro matky a otce v tísní, se mi jeví jako nerealizovatelná. Samozřejmě koordinátor se musí v problematice komunity orientovat, znát její potřeby a musí s členy v dané komunitě navázat vztahy, aby byli ochotni se komunitně orientovaného programu aktivně nebo pasivně zúčastnit, a tak se jakýkoliv namátkově vybraný člověk na organizaci komunitně orientovaného programu nehodí. Z tohoto důvodu je dobré vybrat koordinátora, který sice v komunitě nebydlí, ale s celou komunitou má navázaný pro začátek alespoň neutrální vztah, na kterém při další spolupráci může stavět.

Mnou nastavené vymezení koordinátora komunitně orientovaného programu je uvedené z důvodu antagonistického vztahu mezi oběma komunitami. V případech komunit, které neřeší špatný vztah a u kterých není patrná stereotypizace a předsudky, může být koordinátorem člen z komunity a mnozí autoři tuto skutečnost doporučují, neboť koordinátor by měl být do problematiky zainteresovaný a měl komunitu opravdu dobře znát.

Dalším členem mnou vymežovaného organizačního týmu je zástupce Domova pro matky a otce v tísní, resp. jeho zástupkyně. V mém případě se bude jednat o vedoucí zařízení, tj. Bc. Blanku Mahdalovou. Vedoucí zařízení jsem vybrala z toho důvodu, že jako zástupkyně zařízení komunikuje s médii, se sponzory, s ostatními zařízeními na Znojmsku a také s obyvateli Znojmo-Hradiště. Současně jsem vedoucí zařízení vybrala z toho důvodu, že v Domově pro matky a otce v tísní ze všech zaměstnanců pracuje nejdéle (od roku 2002), a tak má s komunitou obyvatel vymezené lokality dlouhodobé zkušenosti a obyvatelé Znojmo-Hradiště ji, když už ne přímo osobně, alespoň od vidění

znají a mohou si ji tedy identifikovat se zařízením. Prostřednictvím vedoucí zařízení dojde k aktivizaci klientů a zaměstnanců, kteří se následně do komunitně orientovaného programu zapojí a kteří budou spoluvytvářet jednotlivé akce, ze kterých se komunitně orientovaný program skládá.

Dalším, tj. třetím členem organizačního týmu je zástupce z řad obyvatel komunity Znojmo-Hradiště. V tomto okamžiku nemohu přesně určit konkrétního člena komunity, který bude vybrán jako zástupce celé komunity, a pomocí kterého, stejně jako u Bc. Blanky Mahdalové, dojde k aktivizaci tentokrát obyvatel lokality Znojmo-Hradiště. Vzhledem k tomu, že zařízení má dlouhodobě špatné vztahy s obyvateli lokality je obtížné vybrat konkrétního člověka, který se bude podílet na plánování komunitně orientovaného programu a který bude ochoten být členem organizačního týmu. Současně z důvodu, že Znojmo-Hradiště je i přes svoji odloučenost součástí Znojma, není možné z komunity vybrat představitele místní správy, kterým by mohl být zastupitel nebo starosta a který by tak mohl být identifikován jako oficiální vůdce. Proto je nutné zástupce obyvatel vybrat z řad neoficiálních vůdců, kteří se v dané lokalitě objevují a které lze pro komunitně orientovaný program zaktivizovat.

Oba členové organizačního týmu jsou vybráni s ohledem na problematiku, která se v komunitě objevuje. Aby došlo k vyváženému plánování je nutné na celý komunitně orientovaný program nahlížet z širší perspektivy a to právě zastoupení obou skupin nabízí. Z tohoto důvodu bude plánování komplexní a vyhne se neobjektivnímu nazírání na problematiku a bude se snižovat riziko aktivistického plánování komunitně orientovaného programu bez ohledu na členy komunity. Jednotliví členové organizačního týmu, koordinátor i oba zástupci komunity, budou mít při plánování úkoly, které v následující části textu vymezím.

Mnou vymezení zástupci jsou vybráni s ohledem na danou komunitu a s ohledem na problematiku, která se v lokalitě objevuje a kterou komunita denně zažívá. Z tohoto důvodu výběr členů organizačního týmu není přenosný na jiné komunitně orientované programy, neboť každý program je specifický a každý si žádá jiný výběr zástupců do organizačního týmu.

Nyní, když jsem vymezila organizační tým, který je pro plánování a následnou

realizaci komunitně orientovaného programu zásadní a v mnohém určující, bych se přesunula na formulaci problému a potřeb, které bude stejně jako identifikace a analýza potřeb vycházet z analýzy písemného vyjádření, který mi vedoucí Domova pro matky a otce v tísní poskytla. Z tohoto důvodu se bude jednat o rekapitulaci a shrnutí již výše uvedených skutečností.

4.2 Formulace problému a potřeb

Jak již z analýzy písemného vyjádření plyne potřebou zařízení je zejména navázání vztahu s obyvateli Znojmo-Hradiště. Dílčími potřebami, které souvisí s hlavní potřebou, je otevření komunity klientů Domova pro matky a otce v tísní komunitě obyvatel lokality a současně prezentace zařízení jako možný public relations v rámci daného území.

Příčinou těchto potřeb, který je současně i problémem komunity, je pravděpodobně nízká informovanost o sociální službě a vzniklé předsudky a stereotypizace. Z toho důvodu bude komunitně orientovaný program zaměřen na zlepšení vztahů mezi zařízením a obyvateli dané lokality a na zvýšení informovanosti o službě.

Po shrnutí problematiky, která je pro komunitu typická, a potřeb, ze kterých bude komunitně orientovaný program vycházet, se zaměřím na cíl komunitně orientovaného programu a cílovou skupinu.

4.3 Cíl komunitně orientovaného programu a cílová skupina

Cíl programu, na který se nejdříve zaměřím primárně vychází z potřeb a problematiky, jak byly vymezeny výše. Vzhledem k tomu, že z analýzy písemného vyjádření vyplývá, že u obyvatel Znojmo-Hradiště je nízká informovanost o službě, z které vyvěrají předsudky a stereotypizace, cílem programu bude zvýšit informovanost o zařízení a o klientech, kteří službu využívají. Akce komunitně orientovaného programu budou vedeny ke zvýšení informovanosti a aktivizaci členů z komunity při řešení stávající situace.

Cílovou skupinou, na kterou je komunitně orientovaný program zaměřený je, jak již z vyznění celé magisterské diplomové práce plyne, komunita lokality Znojmo-Hradiště, resp. její dvě subkomunity. Jedná se o subkomunitu obyvatel Znojmo-Hradiště a o subkomunitu, která je klientem zařízení Oblastní charity Znojmo Domova pro matky a otce v tísní. Právě na tyto dvě skupiny je komunitně orientovaný program zaměřen a u těchto dvou skupin může dojít prostřednictvím akcí komunitně orientovaného programu ke sblížení.

Po vymezení cíle programu a cílové skupiny, které se program bude týkat, se přesunu na spolupracující organizace, které jsou nedílnou součástí plánování komunitně orientovaného programu a které pro konečnou realizaci jsou pro program přínosem.

4.4 Spolupracující organizace

Při vymezení spolupracujících organizací jsem vycházela zejména ze zdrojů, které jsou v komunitě přítomné a které lze pro plánování a následnou realizaci použít. Jedná se zejména o místní podnikatele, kteří mohou přispět ekonomicky, nabídnutím prostoru nebo samotnou účastí či vyvěšením letáku ve své provozovně, čímž komunitně orientovaný program podpoří. Mezi podnikatele, kteří by se mohli do komunitně orientovaného programu zapojit mohu zařadit rodinné vinařství Gutta Fortunae, hospůdku a penzion Na Perku, Občerstvení Alena Lichá a místní prodejnu potravin. U těchto spolupracujících organizací nelze dopředu určit míru ani oblast zapojení, přesto mohou, s ohledem na zaměření svého podnikání, být zapojeni v oblasti gastronomie, tj. podílet se na přípravě občerstvení.

Další organizací, která na komunitně orientovaném programu může spolupracovat, je Institut křesťanské kultury, který sídlí v areálu kláštera sv. Hypolita. Institut by mohl, vzhledem k tomu, že má k dispozici prostory kláštera, přispět nabídnutím prostoru, kde by se program mohl realizovat. Součástí kláštera jsou nejenom zastřešené prostory, ale taktéž nádvoří, a tak by akce v rámci komunitně orientovaného programu a její plánování nebylo závislé na počasí.

Další možností ve Znojmo-Hradiště je využití prostor místního kulturního domu, který je majetkem města Znojmo, které by tak stalo taktéž součástí

spolupracujících organizací, které se budou podílet na realizaci komunitně orientovaného programu. Místní kulturní dům, stejně jako areál kláštera sv. Hypolita, kde Institut křesťanské kultury sídlí, nabízí možnost zastřešených i venkovních prostor. Dalším zapojením města Znojmo do programu by byla účast městského zastupitele, který by byl účasten zahájení a který by současně komunitně orientovanému programu poskytl nutnou publicitu. Vzhledem k tomu, že akce komunitně orientovaného programu jsou zaměřeny sociálně a kulturně, zástupcem města bude zastupitel, který má mimo jiné činnost v působnosti odboru sociálních věcí a zdravotnictví.

Poté, co jsem nastínila možné spolupracující organizace, které se v dané lokalitě nacházejí se přesunu k vymezení časové, finanční a personální náročnosti.

4.5 Časová náročnost

V následujících odstavcích se nejdříve zmíním o časové a dále o finanční a personální náročnosti, které při plánování lze odhadnout a které se v průběhu realizace komunitně orientovaného programu projeví.

Nejdříve se zaměřím na časovou náročnost, která je určující pro stanovení začátku spolupráce organizačního týmu. Vzhledem k tomu, že výstupem předložené magisterské diplomové práce je návrh akcí komunitně orientovaného programu, nikoliv samotná realizace, přesný termín určit nemohu. Přes tento nedostatek, však mohu určit přibližnou dobu, po kterou by organizační tým měl spolupracovat a během které bude plánovat jednotlivé části komunitně orientovaného programu. V minimálním dvou měsíčním předstihu by se měl sejt organizační tým a měl by se domluvit na postupu před samotnou realizací komunitně orientovaného programu. V této přípravné fázi se rozdělí úkoly tak, aby každý z členů týmu měl na starosti specifickou oblast, kterou při plánování bude mít na starosti, a mobilizaci konkrétních osob, které budou na komunitně orientovaném programu participovat. Po tuto dobu budou jednotliví členové organizačního týmu, ale i každý člen z komunity, který bude na akcích komunitně orientovaného programu participovat, plnit jim přidělené úkoly a připravovat se na samotnou realizaci komunitně orientovaného programu. V tomto bodě se dostávám k personální náročnosti, kterou popíši v následujících odstavcích.

4.6 Personální náročnost

Personální náročnost v následujících odstavcích popíši s ohledem na organizační tým, ve kterém bude mít každý člen na starosti jinou oblast a který bude personálně zapojovat jinou část komunity. Toto prvotní rozdělení u návrhu akcí komunitně orientovaného programu je velmi důležité pro efektivní zvládnání celého komunitně orientovaného programu a zvláště pro eliminaci možného překrývání činností. Personální zajištění tedy bude rozděleno podle jednotlivých členů týmu.

Zástupce obyvatel Znojmo-Hradiště se vzhledem k tomu, že je součástí komunity a že je vybrán na základě neoficiálního vůdcovství, postará o prezentaci připravovaného programu mezi místními obyvateli. S ohledem na to, že se v dané lokalitě dobře orientuje, zná ji a fakticky v ní žije. Bude mít k místnímu obyvatelstvu blízký vztah, a tak ho dokáže aktivizovat a vhodně motivovat. Z tohoto důvodu bude mít na starosti propagaci komunitně orientovaného programu mezi místními obyvateli, spolupráci s místními podnikateli a vylepování a distribuci letáků, které budou před samotnou realizací komunitně orientovaného programu v rámci publicity vytvořeny. S místními podnikateli bude jednat s ohledem na jejich možnost finančního nebo materiálního podpoření celého komunitně orientovaného programu, který se skládá z několika akcí. V této oblasti bude komunitně orientovaný program zajištěn obyvateli lokality Znojmo-Hradiště a zejména místními podnikateli. Aktivizace místních obyvatel ze strany výše uvedeného zástupce bude vedena tak, aby členové z komunity při realizaci komunitně orientovaného programu participovali na přípravě akcí komunitně orientovaného programu (např. výzdoba kulturního domu, pohoštění, pomoc s propagací atd.).

Dalším člověkem, který bude mít na starosti jemu přidělenou oblast plánování a následnou realizaci komunitně orientovaného programu je zástupce zařízení, tj. Bc. Blanka Mahdalová. Vedoucí zařízení bude mít na starosti komunikaci se sponzory, se kterými má Domov pro matky a otce v tísni blízké vztahy, se kterými dlouhodobě spolupracuje a u kterých se předpokládá vysoká pravděpodobnost participace na akcích komunitně orientovaném programu. Bc. Blanka Mahdalová bude mít současně na starosti zajištění všech akcí, ze kterých se komunitně orientovaný

program skládá, výzdobu kulturního domu, kde se budou jednotlivé akce konat, aktivizaci personálu a zejména klientů zařízení, kteří budou na komunitně orientovaném programu participovat. Zmínění zaměstnanci Domova pro matky a otce v tísni budou mít spolu s klienty na starosti nacvičení aktivit, které se budou v rámci komunitně orientovaného programu realizovat. Taktéž bude mít Bc. Blanka Mahdalová na starosti koordinaci příprav pohoštění, které bude při komunitně orientovaném programu poskytováno.

Posledním členem organizačního týmu, který bude zajišťovat plánování a následně realizování komunitně orientovaného programu je jeho koordinátor. Ten bude mít, vzhledem k tomu, že na životě komunity fakticky neparticipuje a k celé komunitě, jak jsem si ho v předchozí části textu vymezila, přistupuje objektivně a nezatížen předchozí zkušeností, na starosti spolupráci s organizacemi, které nejsou součástí komunity. Koordinátor komunitně orientovaného programu bude komunikovat s místními médii, prostřednictvím kterých dojde k publicitě a díky kterým se akce komunitně orientovaného programu dostanou do širšího povědomí. Dále zajistí tvorbu letáčků a plakátů, které budou distribuovány mezi obyvatele komunity a které budou zvát na akce komunitně orientovaného programu. V neposlední řadě koordinátor zajistí prostory, kde se bude komunitně orientovaný program realizovat. V případě popisované komunity se jedná o místní kulturní dům, který je pod správou města Znojmo. S touto skutečností souvisí i další aktivita koordinátora. Jedná se o pozvání zástupce města. Bude se jednat o místostarostu města, který zastává i činnosti v působnosti odboru sociálních věcí a zdravotnictví. Zastupitel města svou přítomností celý komunitně orientovaný program podpoří a současně pomůže větší publicitě. Současně bude koordinátor komunitně orientovaného programu zajišťovat koordinaci finančního toku a administrativu spojenou s plánováním a následnou realizací akcí komunitně orientovaného programu.

Výše uvedené činnosti, které jsou rozděleny mezi jednotlivé členy organizačního týmu a dále mezi ostatní členy z komunity, jsou do jisté míry rámcové a v průběhu plánování se mohou proměňovat. Před samotnou realizací nelze s naprostou přesností určit jmenovitě člověka, který bude mít na starosti konkrétní činnost. Současně nelze uvést, do jaké míry se do příprav komunitně orientovaného programu

zapojí obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště. Např. výzdoba kulturního domu a příprava pohoštění nemusí být zcela v režii Domova pro matky a otce v tísní. Na těchto přípravách se mohou a pravděpodobně budou podílet místní podnikatelé a i zaktivizovaní obyvatelé, kteří se spolu s vybraným zástupcem do plánování komunitně orientovaného programu zapojí. Přesto, že v tomto okamžiku nedokáží přesně určit konkrétní osobu na konkrétní úkol, mohou tvrdit, že výše uvedené rámcové rozložení sil mezi jednotlivé členy organizačního týmu a dále mezi ostatní obyvatele komunity zůstane takřka neměnné.

4.7 Finanční náročnost

Jedním z důležitých charakteristik plánování komunitně orientovaného programu je čerpaní zdrojů pro jeho realizaci. Vzhledem k tomu, že pro plánování programu vycházím z místních zdrojů, bude financování zajišťováno podnikateli, sponzory a dárci z místní komunity nebo přilehlých lokalit. Níže uvedený výčet je pouze ilustrační a uvádí možnosti, jaké se v dané lokalitě nabízejí a ze kterých je program možné financovat.

Z řad místních podniků to bude rodinné vinařství Gutta Fortunae, hospůdka a penzion Na Perku, Občerstvení Alena Lichá a místní prodejna potravin Jednota. Uvedené podniky se zaměřují na gastronomii a mohou při realizaci komunitně orientovaného programu poskytnout občerstvení nebo komunitně orientovaný program využít ke zviditelnění vlastního zařízení.

Další možností financování vidím ve sponzorství, se kterým se Domov pro matky a otce v tísní setkává. Mám na mysli zejména Rotary Club. Právě tato organizace úzce s Domovem pro matky a otce v tísní úzce spolupracuje a může při realizaci zastávat nedílnou součást celého programu.

U výše uvedených zdrojů financí se nepředpokládá přímá finanční účast ve formě konkrétní sumy, se kterou by do programu vstupovali, Jedná se o pouhou rámcový nástin možností a u těchto sponzorů se zejména předpokládá financování ve formě materiálního zajištění. Naopak čistě finanční podporu lze předpokládat u dárců ze stran fyzických a právnických subjektů, které svými finančními dary podporují zařízení.

Další možností financování jsou dotace z kraje a poskytnutí finanční podpory od města Znojmo. V tomto ohledu město Znojmo přispěje pronajmutím kulturního domu, kde se budou akce komunitně orientovaného programu realizovat zdarma, nebo za symbolický poplatek. Vzhledem k tomu, že kulturní dům bude využíván pro zlepšení vztahů a pro lepší propojení obou částí komunity, nebude s vyjednáváním pronajmutí prostor zdarma problém.

Poslední možnost, jak financovat komunitně orientovaný program, kterou zde uvedu, je financování z evropských zdrojů, konkrétně z Evropského sociálního fondu, u kterého by Domov pro matky a otce v tísní jako jeden z hlavních iniciátorů mohl žádat o financování. Tento způsob financování by připadal v úvahu, za předpokladu, že se komunitně orientovaný program ujme a stane se z něj dlouhodobý program, pomocí kterého bude docházet k rozvoji dané komunity a k soustavnému zlepšování vztahu ve vymezené lokalitě. Je nutné si uvědomit, že při financování z fondů Evropské unie, je jednou z nedílných podmínek udržitelnosti projektu⁸⁶. Z tohoto důvodu by zařízení mohlo o dotace žádat pouze v případě dlouhodobého plánování komunitně orientovaného programu.

Domov pro matky a otce v tísní by vzhledem k svému zaměření mohl žádat o dotace z OP Lidské zdroje a zaměstnanosti. V tomto operačním programu by zařízení mohlo požádat o finanční podporu v rámci prioritní osy 3, která se zaměřuje na oblast podpory sociální integrace a sociálních služeb. Tato prioritní osa se ve své činnosti mimo jiné zaměřuje na podporu sociálních služeb a dalších nástrojů ve prospěch sociálního začleňování cílových skupin. Komunitně orientovaný program můžeme v mnou vymezené lokalitě považovat za sociální začleňování a program bude jako integrace v konečném důsledku fungovat. Z tohoto důvodu nevnímám možnost financování z Evropského sociálního fondu jako nereálnou. Pouze je nutné si uvědomit, že pro tento typ financování je potřebné vypsát projekt a komunitně orientovaný program a jeho aktivity po nutnou dobu udržet.⁸⁷

Přestože v této fázi plánování nedokáží přesně určit finanční náročnost, již nyní

86 „Doba, po kterou musí příjemce podpory udržet výstupy či aktivity projektu.“ [Evropský sociální fond, ESF v ČR online, cit. 2.3. 3012]

87 Srov.: Evropský sociální fond, ESF v ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.esfcr.cz/>>, [cit. 2.3. 2012].

mohu uvést, že se nebude jednat o příliš vysoké částky. Vzhledem k tomu, že prostory pro realizaci komunitně orientovaného programu nebudou s nejvyšší pravděpodobností zpoplatněny a předměty nutné k realizaci jednotlivých aktivit v rámci programu budou vycházet z prostředků Domova, bude nutné finančně zajistit pouze výrobu a tisk letáčků, pohoštění a výzdobu sálu. Z tohoto důvodu se finanční náročnost alespoň v mnou navržených liniích nebude pohybovat vysoko.

Nyní, když jsem uvedla časovou, personální a finanční náročnost, se přesunu k další nedílné součásti plánování komunitně orientovaného programu. Jedná se o publicitu, kterou je nutné před samotnou realizací, ale i v jejím průběhu zajistit.

4.8 Publicita

Publicitu můžeme rozdělit na publicitu před samotnou realizací komunitně orientovaného programu a na publicitu, která bude o akcích komunitně orientovaného programu informovat v jejím průběhu a po jejím skončení.

Publicitu před realizací bych ještě rozdělila na publicitu cíleně zaměřenou na obyvatele lokality Znojmo-Hradiště a na publicitu, která sice není primárně na obyvatele zaměřena, přesto se jich bude taktéž dotýkat.

Možnosti publicity primárně zaměřené na obyvatele lokality je distribuce letáčků mezi členy z komunity, která bude probíhat osobně, tj, roznášení letáčků a zvaní na akce komunitně orientovaného programu dům od domu. Další možností publicity v této lokalitě je vylepení velkých plakátů do provozoven místních podnikatelů a vylepení na místa tomu určená. Jiný způsob poskytování informací o realizaci komunitně orientovaného programu se v lokalitě nenabízí. Rozhlas, lokální noviny, či rádio v této části města nelze využít, a tak je prezentace a publicita komunitně orientovaného programu mezi místní obyvatele odkázána na letáčky a osobní zvaní.

Mezi možnostmi, jak zajistit publicitu komunitně orientovanému programu před jeho realizací je využití místních deníků a týdeníků. V tomto případě se již jedná o využití médií, které nejsou cíleně zaměřeny na obyvatele lokality Znojmo-Hradiště, ale na celou populaci ve znojemském regionu. Jedná se o Znojemský deník, Znojemsko

a Znojemský týden. Dále je možné využít měsíčník, který vydává město Znojmo a který je zdarma distribuován do schránek obyvatel města. Jedná se Znojenské listy. Tato tištěná média lze následně využít pro prezentaci výsledků celého komunitně orientovaného programu.

Další možností je využití rádia, konkrétně rádia Blaník, které má svou pobočku ve městě Znojmo. Stejně jako u předchozích tištěných médií, lze rádio využít, jak pro publicitu před realizací a následně po ní.

Poté, co jsem vymezila téměř všechny oblasti, které je nutno při plánování návrhu komunitně orientovaného programu zajistit, se přesunu na poslední část plánování a to na návrh konkrétních akcí komunitně orientovaného programu, které budou v rámci programu realizovány a prostřednictvím, kterých dojde k vyšší informovanosti o sociální službě. Pomocí jednotlivých aktivit dojde ke sbližování obou komunit, které se v lokalitě nacházejí, a k odbourávání předsudků a stereotypů, které se na daném území vyskytují. Samozřejmě ke sbližování a zvyšování informovanosti nedojde pouhou pasivní účastí obyvatel Znojmo-Hradiště na konkrétních akcích, ale už při samotném plánování akcí komunitně orientovaného programu, kdy dojde k aktivizaci členů z komunity a kdy společnými silami budou konečnou podobu komunitně orientovaného programu vytvářet.

Nyní se přesunu k samotnému návrhu akcí komunitně orientovaného programu, ve kterém budou vymezeny aktivity, které se budou realizovat.

4.9 Návrh akcí komunitně orientovaného programu

V tomto okamžiku se tedy zaměřím na popis a vymezení konkrétních akcí, které mohou být v rámci komunitně orientovaného programu v dané lokalitě realizovány a které mají vysoký potenciál být realizovatelné. Níže uvedené aktivity byly prokonzultovány s vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blankou Mahdalovou a vycházejí ze zdrojů zařízení a z možností, jak se může tato sociální služba navenek prezentovat a tím nabourat předsudky a stereotypy.

Současně bych ráda uvedla, že následující plán konkrétních akcí je pouhým

návrhem a při skutečné realizaci se jednotlivé aktivity mohou měnit a časová následnost může být pozměněna.

Komunitně orientovaný program je naplánován jako **víkendová akce** s ohledem na pracovní vytíženost obyvatel a vzhledem ke skutečnosti, že u programu realizovaného o víkendu je větší potenciál účasti členů z komunity.

Sobotní den se bude realizovat v místním kulturním domě. Na začátku akcí komunitně orientovaného programu, kdy se obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště i klienti se zaměstnanci Domova pro matky a otce v tísní sejdou, program uvede vedoucí zařízení spolu se zástupcem místní komunity a se zástupcem města Znojmo. Bc Blanka Mahdalová jako zástupce zařízení všechny zúčastněné seznámí s programem, jeho průběhem a s účelem a důvodem vzniku akcí komunitně orientovaného programu. Následně proběhne **přednáška o Domovu pro matky a otce v tísní**, kde vedoucí zařízení ve stručnosti uvede cíle a poslání sociální služby, cílovou skupinu a služby, které jsou klientům poskytovány. Současně nezapomene připomenout a zdůraznit, že se jedná o placenou službu a že kromě práv mají klienti i povinnosti, které musí během svého působení v zařízení plnit. Přednáška bude **spojená s besedou**, na které budou moci obyvatelé Znojmo-Hradiště vznést otázky a na které budou moci nejenom s vedoucí zařízení, ale i s jejími zaměstnanci diskutovat.

Po prezentaci zařízení, při které dojde ke zvýšení informovanosti o sociální službě a k poskytnutí zpětné vazby při následné diskuzi, přijde na řadu prezentování samotných klientů zařízení. Klienti budou hrát **divadlo**, díky kterému uvedou obyvatele lokality Znojmo-Hradiště do problematiky lidí využívajících službu pro jedince bez přístřeší. Při plánování možných aktivit, prostřednictvím kterých se bude zařízení představovat, jsem vycházela ze zdrojů a z možností, které Domov pro matky a otce v tísní nabízí. Vzhledem k tomu, že klienti zařízení několikrát ročně divadelní představení sehrávají a mají tak s vystupováním, sice mnohdy pouze v prostředí zařízení, zkušenosti, nebude veřejné prezentování pro klienty velkým problémem. Současně mají klienti se zaměstnanci dlouhodobé zkušenosti s vytvářením scénářů a tvorbou kostýmů, jejichž základ pochází z charitního šatníku.

Divadlo, které budou klienti v rámci komunitně orientovaného programu

sehrávat bude postaveno na principech „divadla fórum“, které v následujících odstavcích ve stručnosti vymezím.

Divadlo fórum je novou komunikační metodou, jejímž prostřednictvím se mohou lidé vypořádat s problémy jako je např. rasismus, xenofobie, sexismus a v našem případě předsudky či stereotypizace.⁸⁸ Tento typ divadla je formou divadla ve výchově. Divákovi je poskytnuta možnost ovlivnit průběh jednání. Poskytuje diskuzi o chování lidí-herců, pochopení daného problému a jeho řešení či vyřešení, větší empatii. Diváci jsou vedeni k tomu, aby lépe pochopili a porozuměli názorům a jednání druhých lidí, dokázali se do nich vcítit a aby pochopili, že žádná situace nemá jen jedno řešení.⁸⁹ Z tohoto důvodu jsou pro danou komunitu principy divadla fórum opravdu vhodné, neboť pomocí představení může dojít k většímu pochopení problematiky a uvědomění si úskalí života bez faktického domova a bez prostředků.

Jedním z principů, které se v divadle fórum používají je skutečnost, že z diváka se stává herec. Nanečisto jedná v situacích, ve kterých se může jedinec reálně ocitnout, dává mu možnost překonat vnitřní i vnější útlak. Diváci mohou herce v průběhu představení zastavit, vstoupit do herního prostoru.⁹⁰ V tomto případě se s pasivních diváků stávají aktivní účastníci celého procesu. Během představení bude divákům dovoleno do děje zasahovat pomocí rad a návrhů jak se v dané situaci zachovat. Po prvním představení bude prostor pro diskuzi nad viděnou performancí a následně bude umožněno představení přehrát znovu, tentokrát jako výsledek předchozí diskuze.

Představení bude rozděleno na několik scén. V první scéně klienti předvedou důvod využití sociální služby, co předcházelo příchodu do Domova pro matky a otce v tísní. Následovat bude scéna ukazující pobyt v zařízení, nutnost dodržování pravidel, způsoby práce s klientem atd.. V závěru klienti předvedou nutné úsilí, se kterým se setkávají při snaze o návrat do běžného života. V této scéně klienti předvedou s jakými překážkami ve většinové společnosti přicházejí do styku. Uvedené scény jsou pouze ilustrační a během nacvičování se mohou s ohledem na rozsah sdělovaných informací měnit. Do scén může být přidáno např. klientovo dětství nebo jiná důležitá etapa života.

88 Srov.: PAVLÁSKOVÁ, M., REMSOVÁ, L. *Jak na divadlo fórum*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 2006, s. 7.

89 Srov.: PAVLÁSKOVÁ, M., REMSOVÁ, L. *Jak na divadlo fórum*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 2006, s. 21.

90 Srov.: PAVLÁSKOVÁ, M., REMSOVÁ, L. *Jak na divadlo fórum*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 2006, s. 13, 21.

Počet scén by však neměl být vyšší než pět.

Při realizaci komunitního divadla je nutné mít na paměti, že tato technika, na jejichž principech se bude stavět, bude vyžadovat klienta, který bude schopný a ochotný jít tzv. „s kůží na trh“ a který poskytne svoje osobní zážitky při tvorbě scénáře. Jelikož se budou scény ve většině případů téměř shodovat s prožívanou skutečností, pouze jména a citlivé údaje budou změněny, je nutné brát ohled na osobnost klienta a na skutečnost, že tato technika se v mnohém přibližuje terapeutické metodě, a realizace musí být opravdu velmi citlivá.

Po divadelním představení, které bude velmi psychicky náročné přijde na řadu **občerstvení**, které budou zajišťovat místní podnikatelé. Současně občerstvením mohou přispět jak klienti zařízení, potažmo zařízení samo, tak obyvatelé lokality Znojmo-Hradiště. Na možnost přinést jídlo, či pití budou obyvatelé upozorněni na letáčku, který každý osobně dostane a taktéž mu bude tato možnost sdělena od zástupce komunity obyvatel, který bude při plánování akcí komunitně orientovaného programu v těsném kontaktu se všemi členy z komunity.

Poté, co proběhne občerstvení, během které bude probíhat nezávazná konverzace mezi členy z komunity, bude na řadě další **přednáška**. Tentokrát **bývalé klientky** Domova pro matky a otce v tísní, která po odchodu ze zařízení začala nový život s novým partnerem. Přednáška tohoto typu bude prospěšná pro všechny členy z komunity, jak pro klienty zařízení, tak pro obyvatele lokality Znojmo-Hradiště. Tento pozitivní příklad ze života bude moci motivovat stávající klienty, stejně jako obyvatele, kteří uvidí snahu a uskutečnitelnost života ve většinové společnosti.

V závěru prvního dne bude realizováno **vystoupení hudební skupiny Big Samba**, kde kromě klientů zařízení hraje i jeden bývalý klient, současný obyvatel lokality Znojmo-Hradiště. V tomto vhodném propojení obou subkomunit vidím velký potenciál. Po vystoupení, které bude kromě prezentace hudební kapely taktéž prezentovat jednu z možných volnočasových aktivit, které se v zařízení realizují, bude následovat **workshop hry na bubny djembe**, kde se zájemci budou moci naučit na bubny hrát a kde je klienti při jejich učení budou vést.

Na úplný závěr sobotního dne pozve vedoucí Domova pro matky a otce v tísní

účastníky komunitně orientovaného programu na prohlídku zařízení, která se bude realizovat následující den, tj. v neděli a během které se budou moci návštěvníci účastnit několika workshopů. Prohlídka zařízení je naplánována až na následující den z toho důvodu, že do zařízení by se měli jít podívat obyvatelé, kteří jsou srozuměni s posláním, cílem a klientelou zařízení a kteří budou zastávat menší předsudky a stereotypy, než obyvatelé, kteří se o zařízení nezajímali a kteří se přednášky a následných akcí komunitně orientovaného programu nezúčastnili. Samozřejmě nebude odepřen přístup ostatním obyvatelům, kteří se prvního dne nezúčastnili. Přesto jistá návaznost obou dnů by byla lepší a pro obě strany přínosnější.

V neděli, jak jsem uvedla výše, dojde k **prohlídce zařízení**. Vedoucí spolu se zaměstnanci Domova pro matky a otce v tísni provede zájemce a ukáže jim všechny části a vybavení Domova, které mají klienti k dispozici. Současně bude v rámci prohlídky zařízení umožněna účast na několika workshopech, na kterých se budou moci účastníci naučit dovednosti, které následně budou moci v běžném životě využít.

Bude se jednat o **workshop pletení košíků**, **workshop výroby svíček**, **workshop levného vaření** a **workshop pečení chleba**. Uvedené workshopy vychází ze zdrojů Domova a ze skutečnosti, že uvedené dovednosti se klienti v zařízení učí nebo jsou jim tyto dovednosti nabízeny. Jednotlivé workshopy se budou realizovat v prostorách zařízení. Konkrétně workshop pletení košíků bude probíhat v herně, která je situována v přízemí. Workshop výroby svíček bude realizován v hobby místnosti, která výrobě svíček primárně slouží. Následující dva workshopy budou postupně uskutečněny ve společné kuchyni, kde je dostatek místa a prostoru pro vaření. Workshopy budou vedeny klienty, kdy každý workshop bude mít na starosti jeden až dva klienti. V mezičasech nebo ve chvílích, kdy návštěvníci Domova pro matky a otce v tísni budou mít volnou chvíli a přesto budou chtít v areálu zůstat, bude v zasedací místnosti, která je situována v prvním patře, k dispozici občerstvení a bude zde také vedoucí zařízení, která bude odpovídat na případné dotazy týkající se provozu zařízení a jejich klientů. Na konci každého workshopu se budou moci účastníci výrobek odnést domů nebo ho budou moci věnovat zařízení.

Na konci komunitně orientovaného programu, který bude rozdělen na dva dny a který se bude skládat z několika akcí, které budou mít za cíl otevřít subkomunitu

klientů zařízení subkomunitě obyvatel lokality Znojmo-Hradiště a která se bude snažit o bourání stereotypů a předsudků, které obyvatelé vůči klientům mají, proběhne diskuze, na které budou účastníci požádáni, aby se vyjádřili k jednotlivým akcím komunitně orientovaného programu, aby řekli, co se jim na jednotlivých částech programu líbilo a co naopak ne a co by do budoucna chtěli znovu realizovat. Bude se jednat o zpětnou vazbu, která pomůže při opětovném opakování programu, který však již nemusí být primárně zaměřen na bourání stereotypů a mýtů (pokud byl předchozí komunitně orientovaný program úspěšný), ale který bude zaměřen na komunitu jako celek, na komunitu, která dokáže získávat čím dál více svých členů ve prospěch kvality komunitního života a to pomocí vytvořeného komunitně orientovaného programu.

Na úplný závěr předložené magisterské diplomové práce bych ráda uvedla, že výše uvedené aktivity, které jsem v rámci komunitně orientovaného programu navrhla a které vychází z předchozí analýzy prostředí a identifikace potřeb, nemusí být realizovány v mnou vymezeném pořadí a mohou být obohaceny o další aktivity, které během fáze před samotnou realizací mohou být obyvateli lokality nebo klienty vymyšleny a následně realizovány. Přesto se vzhledem k předchozímu šetření, které bylo v lokalitě uskutečněno, má mnou vymezený komunitně orientovaný program vysokou míru uskutečnitelnosti.

Současně bych chtěla uvést, že v předložené magisterské diplomové práci k samotné realizaci komunitně orientovaného programu nedojde, přesto bych se na následné fáze, které přímo navazují na fázi plánování akcí komunitně orientovaného programu, ve stručnosti zaměřila. Zvláštní pozornost v následujících odstavcích věnuji vyhodnocení.

Vyhodnocení je mimo jiné přidání nějaké hodnoty ke zkoumanému jevu, protože nutnou podmínkou pro další pokračování programu je opětovné mapování a analýza potřeb. Program lze vyhodnotit např. pomocí dotazníků a průzkumů mínění, návštěvou a pozorováním na místě realizace komunitně orientovaného programu nebo diskuzí s lidmi, kteří se programu účastní.

Z tohoto důvodu je pro opakování komunitně orientovaného programu v dané lokalitě mít stále na paměti, že komunita se v čase mění a její potřeby se mohou měnit taktéž. Proto je nutné opakovaně provádět hodnocení a mít stále otevřené oči vůči potřebám všech obyvatel komunity a poslouchat jejich názory a připomínky k dění v jejich komunitě. Bez vyhodnocování nelze další komunitně orientovaný program realizovat.

Pro mnou vymezenou lokalitu se jako nejefektivnější jeví vyhodnocení pomocí diskuze s lidmi, kteří se programu účastnili a následné pozorování změn v chování obyvatel Znojmo-Hradiště vůči Domovu pro matky a otce v tísni.

Uvedené následné kroky, přestože nejsou cílem předložené magisterské diplomové práce, jsou na tomto místě uvedeny z toho důvodu, že je nutné si uvědomit, že komunitně orientovaný program a jeho plánování je nikdy nekončícím procesem, kdy koordinátor i celá komunita musí mít na paměti, že se potřeby všech členů z komunity neustále proměňují.

ZÁVĚR

Komunitu můžeme pojímat z mnoha úhlů pohledu. Jednou z možností je komunitu vnímat jako určité společenství, městskou část, obec, tj. sociální skupinu, která je určena především geograficky. Na druhou stranu ji také můžeme pojímat jako společný prostor, kde je obyvatelům umožněno setkávání a kde prostřednictvím humanizace a kultivace dochází k vytváření vztahů mezi jednotlivými členy, tedy sociálně.

V mnoha komunitách se můžeme setkat s jevem, kdy lidé vedle sebe pouze žijí (v terminologickém vymezení jde o komunu), kde se neznají a kde se z neznalosti o druhých vytváří předsudky a stereotypy. Právě tento typ komunity byl objektem magisterské diplomové práce. Jednalo se o komunitu, která se fakticky skládá ze dvou subkomunit, ze kterých se postupem času vytvořily antagonistické skupiny, které spolu nedokáží kooperovat. V tomto případě se konkrétně jednalo o subkomunitu obyvatel Znojmo-Hradiště a subkomunitu klientů Domova pro matky a otce v tísní, resp. zařízení jako takového.

Na komunitu v předložené magisterské diplomové práci bylo nahlíženo z obou perspektiv, které jsou výše uvedeny. Jak geograficky (jako na komunu), tak jako sdílení společného prostoru a společných hodnot (jako na komunitu). Nejdříve byla komunita lokality Znojmo-Hradiště vymezována z prvního pohledu, tj. geografického. V textu byla metodou analýzy prostředí komunita objektivně vymezena s ohledem na zdroje, organizace a možnosti, které se v lokalitě nacházejí. Následně byla hlouběji identifikována problematika, která se v lokalitě objevuje, a potřeby klientů, resp. celé sociální služby vůči obyvatelům lokality. K identifikaci potřeb a zjištění problematiky byla využita metoda analýzy informací, které mi poskytla vedoucí zařízení, která byla vybrána s ohledem na své postavení v lokalitě.

Potřebou zařízení je zejména navázání vztahu s obyvateli Znojmo-Hradiště. Dalšími dílčími potřebami, které souvisí s hlavní potřebou navázání vztahu s obyvateli Znojmo-Hradiště, je otevření komunity klientů Domova pro matky a otce v tísní komunitě obyvatel lokality a současně prezentace zařízení jako možný public relations v rámci daného území. Příčinou těchto potřeb je pravděpodobně nízká informovanost

o sociální službě a vzniklé předsudky a stereotypizace. Z tohoto důvodu byl návrh komunitně orientovaného programu zaměřen na zlepšení vztahů mezi zařízením a obyvateli dané lokality a na zvýšení informovanosti o sociální službě.

Po identifikaci potřeb a po dostatečné znalosti zdrojů, které v lokalitě lze využít, jsem se zaměřila na vytvoření prostoru, ve kterém je členům z komunity umožněno se setkávat a vzájemně vytvářet vztahy, na což je předložená magisterská diplomová práce zaměřena. Jedním z možných způsobů, jak eliminovat předsudky a stereotypy a vytvořit komunitu, kde je zastoupen pluralismus, smysl pro solidaritu a sdílení zájmů, je komunitně orientovaný program, jehož návrh byl cílem práce.

Návrh komunitně orientovaného programu je zcela specifický a vytvořen přesně na míru konkrétní komunitě. Jednotlivé fáze plánování byly tvořeny s ohledem na fáze, které jsem si vymezila v teoretické části práce.

Samotné plánování akcí komunitně orientovaného programu se všemi jeho nezbytnými součástmi je navrženo tak, aby bylo dosaženo co nejvyšší míry realizovatelnosti celého komunitně orientovaného programu.

Pomocí mnou navrženého programu, na jehož skutečném plánování v praxi a následné realizaci se budou podílet členové z komunity, může dojít k vzájemnému propojení a navázání vztahů, které v dané lokalitě chybí. V komunitě tak může dojít k rozvoji společenství a dosažení změny ve struktuře mezilidských vztahů prostřednictvím aktivit, které jsou součástí komunitně orientovaného programu.

Předložená magisterská diplomová práce se primárně zaměřovala na návrh komunitně orientovaného programu, který jsem vytvořila podle fází, které jsem si v průběhu textu vymezila. Přesto jsem se v závěru poslední kapitoly zaměřila na následné fáze, které je nutné mít na paměti v případě pravidelného opakování programu. Komunitně orientovaný program je nikdy nekončícím procesem, během kterého je nutné mít neustále oči otevřené vůči potřebám všech členů z komunity.

ANOTACE MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Návrh komunitně orientovaného programu v instituci sociální služby – Domov pro matky a otce v tísni

Příjmení a jméno: Keková Margita

Katedra: Sociologie a andragogiky FF UP Olomouc

Obor: sociologie – andragogika

Vedoucí práce: PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D.

Počet znaků: 129 967

Počet příloh: 4

Počet použitých titulů literatury: 30

Rok obhajoby: 2012

Klíčová slova: komunita
komunitní práce
komunitní vzdělávání
komunitně orientovaný program
Znojmo-Hradiště
Domov pro matky a otce v tísni

Magisterská diplomová práce se zaměřuje na komunitně orientovaný program a komunitu v lokalitě Znojmo-Hradiště. Cílem práce je ve vymezené komunitě vytvořit návrh komunitně orientovaného programu, jehož součástí jsou konkrétní akce. Tento návrh je vytvořen na základě terénního průzkumu a analýzy a identifikace potřeb s ohledem na zdroje, problematiku a potřeby komunity. Návrh komunitně orientovaného programu je zaměřen na zlepšení vztahů mezi členy z komunity, tj. mezi Domovem pro matky a otce v tísni a obyvateli Znojmo-Hradiště, a na zvýšení informovanosti o sociální službě.

POUŽITÉ ZDROJE:

BARTOŇKOVÁ, H. *Foucaultovo andragogické kyvadlo*. 1. vyd. Praha: MJF, 2004, 292 s. ISBN 80-86284-46-1.

BENEŠ, M. *Andragogika: filozofie-věda*. 1. vyd. Praha: Europlex, 2001, 122 s. ISBN 80-86432-03-3.

BREZINKA, W. *Východiska k poznání výchovy*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2001, 310 s. ISBN 80-86263-23-1.

CALHOUN, C., LIGHT, D., KELLER, S. *Sociology*. 6. vyd. New York: McGraw-Hill, 1994, 651 s. ISBN 0-07-037879-7.

ČAREK, J. *Městské znaky v českých zemích*, 1. vyd. Praha: Academia, 1985, 451 s. ISBN neuvedeno

GOJOVÁ, A. *Teorie a modely komunitní práce*. Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, 2006, 116 s. ISBN 80-7368-154-4.

HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 221 s. ISBN 80-85850-45-1 .

LORENZOVÁ, J. Komunitní vzdělávání a komunitní škola. In KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, B. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001, s. 129-135. ISBN 80-7315-004-2.

KINKOR, M. Komunitní práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 2003, 254 s. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATTESSICH, P., MONSEY, B., ROY, C. *Community Building: What Makes It Work*. 1. vyd. Saint Paul: Amherst H. Wilder Foundation, 1997, 102 s. ISBN 978-09-4006-912-1.

MURPHY, K., NOVÁK, T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*. Nov. škola, o.p.s., 2005, 58 s. ISBN 80-903631-1-3.

NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5.

PAVLÁSKOVÁ, M., REMSOVÁ, L. *Jak na divadlo fórum*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 2006, 120 s. ISBN 80-86633-56-X.

PŘÍHODOVÁ, A. Koncept komunity v komunitní sociální práci. In *Sociální práce/Sociálna práca*, 2004, č. 3, s. 43-55. ISSN 1213-624. Dostupné také z WWW: <<http://socialniprace.cz/soubory/2004-3-090221132921.pdf>>.

VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola,o.p.s., 2004, 46 s. ISBN neuvedeno.

Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blanky Mahdalové, Znojmo-Hradiště 24.2. 2012.

Osobní konzultace s vedoucí Domova pro matky a otce v tísní Bc. Blankou Mahdalovou.

Interní materiály Domova pro matky a otce v tísní.

PLATNÉ ZÁKONY ČESKÉ REPUBLIKY:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Standardy kvality sociálních služeb, příloha č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Evropský sociální fond, ESF v ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.esfcr.cz/>>.

Institut – Hradiště. Dostupné na WWW: <<http://www.institut-hradiste.cz/>>.

Komunitky – Informační bulletin o komunitním vzdělávání, leden 2006. Dostupné na WWW: <http://www.komunitnivzdelavani.cz/upload/leden_bulletinkomunitky.pdf>.

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Dostupné na WWW: <<http://www.boromejky.cz/27.htm>>.

KRATOCHVÍLOVÁ, M. Komunitní knihovny a komunity. In *Týdeník vlády*

České republiky: *Věřejná správa*, 2005, č. 39. Dostupné také na WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2005/40/tema2.html>>.

KRUTIŠ, D. Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká. *Znojemský deník* [online], 2009. Dostupné na WWW: <http://znojemsky.denik.cz/zpravy_region/hradiste-si-na-matky-v-tisni-tezko-zvyka20090610.html>.

Oblastní charita Znojmo. Dostupné na WWW: <<http://znojmo.charita.cz/>>.

SKIP, Komunitní knihovna. Dostupné na WWW: <<http://skip.nkp.cz/akcKom.htm#pro>>.

Územně identifikační registr ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.uir.cz/katastralni-uzemi/79342/Znojmo-Hradiste>>.

Znojmo-Hradiště - oficiální stránky archeologického výzkumu ve Znojmě-Hradišti. Dostupné na WWW: <<http://www.znojmo-hradiste.wz.cz>>.

PŘÍLOHY:

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Aktivity Domova za rok 2011

Příloha č. 2 – Presentace a spolupráce Domova 2011

Příloha č. 3 – Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní

Příloha č. 4 – Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká (novinový článek)

Příloha č. 1 – Aktivity Domova za rok 2011

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Aktivity Domova za rok 2011

- 10. 1. Tříkrálová sbírka
- 4. 3. Masopustní karneval v Domově.
- 7. 3. Beseda o zkušenostech z nápravného zařízení „Tam už bych nikdy nechtěla“.
- 14.3. Vznik skupiny „Big Samba“ – členové skupiny matky a děti z Domova
- 16. 3. Beseda s Městskou policií ČR – „Policie dětem“
- 18. 3. Vystoupení skupiny „Big Samba“ v Domově.
- 6. 4. Beseda vedoucí OSPOD Znojmo a kurátorky pro mládež – seznámení zaměstnance Domova, Samuela, Rodinného asistenta a uživatelky s jejich náplní práce na OSPODu.
- 7. 4. Beseda s Mgr. Mihalou – „Význam velikonoc“.
- 10. 4. Pletení košíků – pan Dvořák.
- 30. 4. Čarodějnice v Domově.
- 1. 5. – 12. 5. Příprava módní přehlídky.
- 12. 5. Módní přehlídka „Krása NE (VE) SMÍRNÁ“ – pro veřejnost.
- 1. 6. Den dětí – jízda vláčkem po Znojmě.
- 25. 6. Den dětí s panem Železným.
- 30. 6. Rozloučení se školou – odpoledne pro děti, hraní pohádky.
- 4. 7. Pochod pro maminky a děti – Křížová cesta
- 5. 7. Výlet pro maminky a děti – Králův stolec
- 12. 7. Sluníčkový den v Domově
- 18. 7. – 22. 7. Stanování v Sedleci.
- 26. 7. Malování na kamínky.
- 2. 8. Putování za včeličkami.
- 9. 8. – 13. 8. Stanování v Sedleci.
- 23. 8. ZOO Jihlava
- 31. 8. Rozloučení s prázdninami – dětské hřiště ve Chvalovicích.
- 21.10. Dýňová stezka – pro veřejnost
- 5. 12. Mikulášská besídka v Domově.
- 9. 12. Vystoupení dětí (pohádka „Boudo, budko“) v kulturním domě Hodonice pro seniory.
- 19. 12. „Vánoce dětem“ – předávání dárků – pan Železný.
- 20. 12. Předávání vánočních přání klientům v DPS Hodonice.
- 21. 12. Předání vánočního přání klientům v Domově důchodců Božice.
- 22. 12. Předání vánočního přání a poděkování klientům v AD pro muže Znojmo.
- 27. 12. Návštěva klientů muzea ve Znojmě – výstavy „Kouzlo vánočních stromečků“.
- 27. 12. Vánoční posezení zaměstnanců a uživatelů Domova.

Tento projekt je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky

Příloha č. 2 – Presentace a spolupráce Domova 2011

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Presentace a spolupráce Domova 2011

- 7. 1. Předání dáreků dětem od Nadace Nehemia a české Apoštolské církve.
- 18. 1. Poděkování Rotary Klubu za balíčky na Mikuláše.
- 24. 1. Návštěva Domova pana starosty města Znojma.
- 27. 1. Návštěva Domova pana starosty města Znojma, hejtmána a rady JMK.
- 7. 3. Odborné kolegium AD DCHB.
- 15. 3. Vystoupení skupiny „Big Samba“ ve Stacionáři a u Samuela.
- 17. 3. Vystoupení skupiny „Big Samba“ v AD pro muže Znojmo.
- 17. 3. Pečení chleba ve Stacionáři – matka z Domova učila péct domácí chléb uživatele Stacionáře.
- 11. 5. Porada ředitelů Oblastních charit DCHB.
- 18. 5. Návštěva pana biskupa v Domově.
- 2. 6. Spolupráce s azylovými domy – Azylové bydlení pro matky Moravský Krumlov
- 9. 6. Návštěva z Ukrajiny
- 21. 6. Studenti z Obchodní akademie – předání dáreků klientkám
- 21. 6. Poděkování Rotary Klubu za příspěvek na stanování v Sedleci.
- 27. 7. Vystoupení skupiny „Big Samba“ v Domově důchodů – Skalice.
- 28. 8. Jarmark ve Skalici – domov důchodců.
- 20. 9. Návštěva z Frýdku – Místku, sociální pracovníci.
- 22. 9. Den Charity – pro veřejnost Znojmo.
- 29. 9. Rekolekce kněží ze Znojemska – presentace Domova.
- 2. 12. Posezení ve sklípku s přáteli a sponzory Domova.
- 7. 12. Instalace vánočního stromku v Jihomoravském muzeu – děti z Domova vyrobily ozdoby na vánoční stromek – výstava „Kouzlo vánočních stromečků“.

Příloha č. 3

Písemné vyjádření vedoucí Domova pro matky a otce v tísní, 24.2. 2012

Otázka: Jak byste popsala potřeby Domova pro matky a otce v tísní?

Odpověď: V současné době bych mimo jiné uvítala i větší vstřícnost a pochopení potřebnosti takového zařízení jako je náš Domov pro matky a otce v tísní ze strany obyvatelstva Hradiště (*Hradiště je součástí Znojma,cca 3 km od centra města, dříve to byla samostatná obec*).

Na Hradišti působíme od roku 1997, kdy jsme poskytovali ubytování a pomoc 3 matkám a jejich dětem v budově Denního stacionáře sv. Damiána, kde jsme měli k dispozici 3 pokojový byt. V roce 2005 se kapacita navýšila o další 2 pokoje a 1 krizový. V roce 2006 se začal z důvodů nedostačující kapacity stavět nový Domov šitý na míru našim potřebám – 13 bytových jednotek s dalšími společnými prostory pro 13 matek s dětmi. Tehdy jsem zaznamenala názory z řad obyvatel Hradiště, že lepší by byl domov pro seniory, než pro „takový ženský“. V roce 2008 jsme zahájili provoz v nově postaveném Domově. Více ubytovaných klientů znamenalo více negativních názorů na naše zařízení z řad místního obyvatelstva. Dokonce vyšel i jeden velmi nelichotivý článek v novinách. Domnívám se, že vznikl na základě situace, kdy se do našeho zařízení nastěhovaly dvě romské ženy s dětmi a jejich partneři 3 týdny parkovali a přespávali před areálem Domova. Udivilo mě i to, že jsme byli označeni jako romské ghetto, když v té době byly ze 13 matek 3 matky Romky. Po přečtení článku, který se všech našich klientek velice dotkl, napsaly matky společný dopis redaktorovi, který nikdy nebyl uveřejněn. Docela mě mrzí, jak je i na konci v článku uvedeno, že když nastane nějaký problém mezi obyvateli Hradiště a klienty Domova, mohou obyvatelé kdykoliv do Domova přijít a problém, připomínku, názor sdělit přímo mně nebo službu konající instruktorce a nastalou situaci řešit. Doposud tak učinila pouze jedna paní, která si přišla postěžovat, že ji „děcka z azyláku“ othaly tulipány, které mimochodem donesly instruktorkám domova, za to, že jsou hodné.

Osobně si myslím, že negativní názory na naše zařízení vznikají z neznalosti situace, pravidel a chodu Domova. Klienty posuzují podle toho, že je vidí kouřit před areálem Domova. V domově je zákaz kouření. Kolik matek nebo otců, které nejsou v azylovém domě kouří dětem v pokoji a v zájmu zdraví dětí chodí kouřit ven? Velmi často se setkávám z názorem, že klienti „nic nedělají, všechno mají zadarmo,matky se nestarají o děcka. Když s místními obyvateli mluvím, jsou překvapeni, že klienti za sociální

službu, kterou jim poskytujeme, musí platit, že v rámci povinného individuálního plánování řeší svou situaci, apod. Za negativními názory stojí i stereotypizace, předsudky - „v azyláku jsou jen alkoholičky, feťačky, prostitutky a cikánky, když chlap ženskou zbije, tak si to určitě zaslouží apod.“ Jakékoliv chování, kterého si místní nevíšimají u ostatních, se u našich klientů zveličuje.

Spolupracovnice mého manžela bydlí na Hradišti naproti autobusové zastávce. U oběda v práci řeší „jak zase ta matka z Domova na to děcko řvala, jak byla oblečená, jak ten otec z azyláku neutřel děcku nos, jaké ty děcka mají slovník“. Otázkou je, zda řeší tak i ostatní místní obyvatele. Na mé pozvání do Domova nikdy nereagovala.

Taky mě mrzí, že lidé z Hradiště posuzují naše zařízení na základě špatné zkušenosti s některými našimi klienty a potom je „hází všechny do jednoho pytle“. Často o tom s našimi klienty hovořím. S těmi, na jejichž nevhodné chování je poukazováno i s těmi, kterých se „stigmatizace azylantů“ dotýká. Hovořila jsem o této problematice i na odborném kolegiu azylových domů, kde se schází vedoucí těchto zařízení. V Brně tento problém nemají, je tam větší anonymita. V rámci zlepšení vztahů s místním obyvatelstvem jsme uspořádali několik společných akcí pro veřejnost – např. Sluníčkový den, který se konal v areálu Domova pro rodiče s dětmi, kde se mimo zajímavých činností a různých her pro děti mohli návštěvníci seznámit s chodem Domova a jeho obyvateli. Podobně „pálení čarodějnic“ nebo Mikulášskou besídku v místním kulturním domě. Účastnily se pouze 3 matky s dětmi z řad obyvatelů Hradiště.

Na druhou stranu, na akci, kterou pořádáme přímo ve Znojmě již šestým rokem, velmi oblíbenou „Dýňovou stezku“ přichází přes tisíc účastníků. Rodiče s dětmi, babičky, dědečkové. Byla bych velmi ráda, kdyby se vztah mezi obyvatelstvem Hradiště a klienty a vůbec našeho zařízení zlepšil.

Otázka: Máte nějaké návrhy, jak by se situace mohla změnit?

Odpověď: Určitě by bylo přínosné pro obě strany, kdyby se obyvatelé Hradiště o našem zařízení dozvěděli více. Jak už jsem zmínila, někteří, i když doufám, že jich ubývá, neví o naší sociální službě, kterou nabízíme, vůbec nic. Už jen to, že by se seznámili s tím, že jsme placená služba, klienti mají určité povinnosti a jaké činnosti v Domově děláme by mohlo pomoci k pozitivnějšímu pohledu na naše zařízení. Vhodná by byla přednáška o Domově pro matky a otce v tísní. Ke Dni matek budeme pořádát již druhou módní přehlídku ve Znojenské Besedě. Modely vymýšlí klienti, předvádět budou dospělí i děti. Mohli bychom roznést pozvánky po Hradišti na tuto akci, která se koná ve

Znojmě, popř. nabídnout jim, že se mohou účastnit také.

Letos oslavíme 15. výročí naší činnosti. Uvažujeme i o Dnu otevřených dveří, kdy by se místní mohli seznámit s prostředím Domova. I když tady máme docela špatnou zkušenost, kdy na slavnostní otevření Domova byla uspořádaná prohlídka budovy. Ti, co se účastnili z řad místních, byli rozhořčeni, proč bezdomovci mají mít takto vybavené bytové jednotky. Konkrétně šlo o psací stůl. Vysvětlovala jsem jim, že našimi klienty jsou i děti, které se připravují do školy a psací stůl patří mezi standardní vybavení. Také herna s velkou televizí a počítač jim „ležela v žaludku“. Možná kdyby se spíše zamysleli nad situací našich klientů, přáli by jim více. Přemýšlíme o další akci, kterou bychom uspořádali opět v kulturním domě na Hradišti např. k Mezinárodnímu dni dětí. Za pokus to vždycky stojí.

Příloha č. 4

Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká

Znojmo-Hradiště - Ženy s dětmi, ubytované v Domově pro matky v tísní, jsou stále více trnem v oku některých místních lidí.

Autor: [Dalibor Krutiš](#)

1.6.2009 5:57, aktualizováno 11.6.2009 14:13

Bije mne muž, nedává mi peníze na živobytí, o děti se nezajímá. Uchýlím se proto na opačný kout republiky, tam si vše srovnám v hlavě a začnu nový život. Tak nějak si mnozí obyvatelé Hradiště představují fungování Domova pro matky v tísní. Podle řady z nich je však realita poněkud jiná.

„Původně jsme si mysleli, že tam budou týrané ženy, které si sem přijedou vyřešit svůj životní problém. Zatím to ale vypadá, že se z toho stává nové cikánské ghetto. Ty ženy sem přijedou, otrkají se, chodí si po vesnici, do hospody, děcka očesou zahrádky. Pak za nimi najednou přijíždějí nějakí chlapi. To jsou matky v tísní?“ neskryval rozčarování nad fungováním domova podnikatel Milan Molík.

Dodal příklad konkrétní ženy, která se v domově objevila. „Znám ji i její rodinu. Je to notorická zlodějka, se kterou si rodiče nevěděli rady. Nakonec ji vyhodili z domu a ona se dostala až sem,“ uvedl Molík.

Drobné sousedské problémy řešili místní, kteří sousedí s domovem. „Největší starost nám dělá celodenní hluk, který se z domova ozývá. Nejde o děti. Horší je, když na ně jejich matky hulákají. Mnohdy jsou to velmi hrubé výrazy,“ řekl Antonín Ryšánek.

Opakovaně spolu se sousedy žádal ženy, ať domluví dětem, které házejí kameny po zaparkovaných autech. „Děcka jsem několikrát napomenul, ať ty šutry neházejí, ale oni začali házet víc, tak jsem toho nechal,“ doplnil Pavel Benešovský.

Poněkud klidněji je od doby, kdy do místa začala častěji jezdit městská policie. „Zklidnilo se to, tak uvidíme, co bude dál. Nějaký živý plot z keřů místo plotu by možná pomohl,“ myslí si Ryšánek.

Vedení domova se snaží, aby problémů s okolím bylo co možná nejméně. „Dokonce jsme už dvakrát organizovali besedu s místními v kulturním domě, zájem

však byl malý,“ řekla vedoucí domova Blanka Mahdalová.

Potvrdila, že problémy s ubytovanými bývají. „V domově máme řád, kterým se klienti musí řídit. Pokud jej poruší, můžeme ukončit pobyt. Řešili jsme třeba ženu, která měla problém s alkoholem. Domov musela opustit. Pokud například někdo přijde později, tak jej dvakrát napomeneme a po třetím prohřešku z domova odejde,“ informovala Mahdalová.

Vedoucí tvrdí, že ji osobně nikdo se stížností na chování klientů neoslovil. „Když budou mít místní jakékoli stížnosti, mohou kdykoli zazvonit a my to budeme řešit, služba je v budově nepřetržitě,“ dodala Mahdalová.

Možnost blíže se s chodem domova seznámit mají občané příští týden. „Dvacátého června pořádáme v areálu domova Sluníčkové odpoledne pro rodiče s dětmi. Budu jen ráda, když místní za námi přijdou k táboráku a můžeme si o všem popovídat,“ zakončila Mahdalová.

KRUTIŠ, D. Hradiště si na matky v tísní těžko zvyká. *Znojemský deník* [online], 2009. [cit. 29.1. 2012]. Dostupné na WWW: <http://znojemsky.denik.cz/zpravy_region/hradiste-si-na-matky-v-tisni-tezko-zvyka20090610.html>